

Hmeljar

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

LETO LVI

MAREC

ŠT. 3 - 1986

GLASILO SOZD HMEZAD, KI ZDRUŽUJE KMETIJSTVO ŽALEC ★ KMETIJSKI KOMBINAT ŠMARJE ★ KMETIJSTVO ILIRSKA BISTRICA ★ KMETIJSKA ZADRUGA »DRAVA« Radlje ★ SADJARSTVO »MIROSAN« Petrovče ★ VRTNARSTVO Celje ★ KMETIJSKA ZADRUGA »SAVINJSKA DOLINA« Žalec ★ ČEBELARSKA ZADRUGA Petrovče ★ KMETIJSKA ZADRUGA SLOVENSKA BISTRICA ★ CELJSKA MESNA INDUSTRIJA ★ CELJSKE MLEKARNE Celje ★ HMEZAD EXPORT IMPORT Žalec ★ STROJNA Žalec ★ MINERVA Zabukovica ★ GOSTINSTVO IN TURIZEM Žalec ★ AGRINA Žalec ★ JATA ZALOG Ljubljana ★ INTERNA BANKA HMEZAD ★ HRANILNO KREDITNA SLUŽBA KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA Žalec in SKUPNE SLUŽBE SOZD HMEZAD

OBVEŠČENA
DELAVEC IN
KMET BOSTA
ODLOČALA
SAMOUPRAV-
NO IN STABIL-
ZACIJSKO

OCENA POSLOVANJA ZA LANI IN PREDVIDEVANJA ZA LETOS

OB OCENI POSLOVANJA UGOTAVLJAMO, DA LANI NISMO NAPREDOVALI

Proizvodnja ni dosegla planiranega obsega, v večini je bila celo nižja kot v letu 1984. V kmetijskih delovnih organizacijah so slabe vremenske razmere najbolj prizadele sadjarstvo, kjer je doseženo le nekaj nad polovico pridelka, nato pa hmeljarstvo. Hmelja je 14 % manj kot leta 1984. Neekonomski odnosi v živinoreji so vplivali na zmanjšanje obsega proizvodnje govejega in prašičjega mesa, prav tako pa tudi v perutninarstvu. Proizvodnja in predelava v teh reprodukcijskih beleži celo manjši obseg proizvodnje kot v letu 1984. Le proizvodnja mleka je v porastu, čeprav tudi tu niso dosežene planirane količine.

V Vrtnarstvu bodo letos vzgojili okoli 400 tisoč lončnic.

V industrijski dejavnosti so se težke razmere kmetijstva odražale negativno na proizvodnjo kmetijske mehanizacije. V proizvodnji plastičnih cevi so količinsko zmanjšali proizvodnjo ob tem pa usmerjali proizvodnjo v proizvode višje stopnje dodelave.

Mehanične storitve kažejo rahlo zmanjšanje obsega, vendar ne toliko, kot je bilo predvideno s planom. Tudi v gostinstvu je ugotovljen manjši obseg. Čeprav precejšen delež (prodaja po naročilu) ni prikazan, ugotovitve o manjšem obsegu ne pobija. Tudi trgovska dejavnost zaostaja, saj promet v večini delovnih organizacij ne dosega planiranega. Ob planiranju je bil dan velik poudarek izvozu. Realiziran izvoz samo dosegli 12.696 tisoč USA dolarjev, kar je 83 % plana in 9 % manj kot lani.

Negativni fizični trendi so za sabo potegnili tudi padec produktivnosti, ki znaša okoli 10 odstotkov.

Absolutne številke vrednostnih kazalcev kažejo v večini delovnih organizacij pozitivne stopnje rasti. Pri tem moramo upoštevati visoko stopnjo inflacije, ki je dala svoj delež tem pozitivnim indeksom. Tako je rast celotnega prihodka odraz cen in ne proizvodnje.

Odnos med celotnim prihodkom in porabljenimi sredstvi je v oceni večine delovnih organizacij zmernejši tako, da je ekonomičnost v porastu, kar je omogočalo hitrejšo rast dohodka.

Gibanje osebnih dohodkov je bilo usklajeno z gibanjem dohodka, pri tem pa nismo v celoti lovili porasta življenjskih stroškov.

Ostanek čistega dohodka je v porastu skoraj toliko kot dohodek, a pri tem je izguba prav toliko in še desetino večja.

Z izgubo so poslovali Kmetijski kombinat Šmarje, Čebelarstva zadruge, Mlekarna in Gostinstvo-turizem.

Skupščine občin Žalec, Šmarje in Ilirska Bistrica so že v preteklem letu začele postopek uvedbe družbenega varstva v delovnih organizacijah ML, KKS in KZIB, ki naj bi predvsem kadrovske sanirale poslovanje v delovnih organizacijah.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Član predsedstva CK ZKJ Hamdija Pozderac: »Delavski razred čuti, da so neformalni centri moči prava žarišča dezintegracijskih procesov in drobitve ZKJ, in da bodo ti centri, če ne bo v najkrajšem času prišlo do avtentične diferenciacije na podlagi zgodovinskih interesov delavskega razreda, vsilili povsem drugačno diferenciacijo. Zvezo komunistov bodo spremenili v malomeščansko partijo, ali pa bodo odprli vrata za politiko 'trde roke'«.

IZ VSEBINE:

- 2. stran: Akcijska konferenca komunistov
- 5. stran: Gibanje OD v SOZD
- 6. stran: Iz mlekarne več novih proizvodov
- Priloga za hmeljarstvo
- 7. stran: Prašičja kuga
- 10. stran: Na obisku pri Čepurjevih
- 11. stran: Pisan šopek pesmi

UKREP DRUŽBENEGA VARSTVA V KMETIJSKI ZADRUGI ILIRSKA BISTRICA

Od januarja dalje je pod ukrepom družbenega varstva še Hmezadova Kmetijska zadruga Ilirska Bistrica. Le-ta ni poslovala z izgubo, niso pa imeli perspektivnega dolgoročnega programa razvoja. Čeprav je interni sanacijski program, ki so ga naredili v zadrugi, dal nekaj pozitivnih rezultatov, je še vedno ostalo vprašanje tamkajšnje mlekarne, ki ima iztrošeno opremo. Nejasna je bila tudi prihodnost zeljarne, ker za to dejavnost niso imeli zagotovljenega tržišča in trgovinske dejavnosti v zadrugi. Iz teh razlogov je izvršni svet ilirskobistriške občine ocenil, da je potreben poseg v kadrovske strukture. Po sklepu skupščine je sanacijo zadruga prevzel direktor Tovarne organskih kislin Valentin Kovačič. Pri sanaciji zadruga sodeluje še šestčlanska komisija, ki jo sestavljajo Alojz Šabec, Zlatko Jenko iz Kmetijske zadruga Ilirska Bistrica ter Jože Šlemc, Branko Maljevič in Bogdan Mahne iz Tovarne organskih kislin in Olga Mušević.

m. n.

OCENA POSLOVANJA ZA LANI IN PREDVIDEVANJA ZA LETOS

(Nadaljevanje s 1. strani)

Poleg notranjih organizacijskih vzrokov izgub, ki so v vsaki DO specifični, so skupni vzroki pri vseh, ki poslujejo z izgubo: premajhen obseg proizvodnje in prevelika angažirana sredstva, katerih obresti ni zmožna pokriti prodajna cena proizvodov.

LETO TEŽAV IN NEUSPEHOV JE ZA NAMI. BREZ MALODUŠJA IN TARNANJA GREMO SMELO V 1986.

In tak smel, a dosegljiv je plan za leto 1986. Ob upoštevanju visoke stopnje inflacije, visokih obrestnih mer, slabše oskrbe z denarjem, večanja vpliva tržnih zakonitosti in ne bistveno večje družbene pomoči proizvodnji hrane, smo planirali, da bo proizvodnja hrane zopet dosegla raven 1984. leta, prav tako tudi industrija plastičnih cevi. Industrija kmetijske mehanizacije ob zoženem programu proizvodov krči kooperantska dela in povečanje servisne storitve in opremljanje linije spravila in sušenja hmelja. Storitve mehaničnih servisov s planom ne povečujejo. Povečanje je plan operative hidromelioracij. V gostinstvu je predvideno povečanje nočitev, nekoliko v družbeni prehrani in v prireditveni ponudbi. Izvozna usmeritev je še nadalje hmelj, katerega bo izvoženega 80 %, med 73 %, perutnina 15 %, goveje meso 7 % in plastične cevi 19 %. Izvozna usmeritev v Agrini postopoma dobiva na pomenu, saj je predvideno v izvozu nad 2 % prometa. Vrednostni kazalci dajejo planske proporce. Tako je predvidena rast ekonomičnosti za 1,6 %, dohodek pa bo nominalno večji za 87 %. Osební dohodki bodo zaostajali za rastjo dohodka, ostanek čistega dohodka pa bo ob zmanjšani izgubi enkrat večji.

Tak plan bo uresničljiv ob doslednem izvajanju ukrepov na vseh ravneh izvajanja poslovnega procesa, ki se nanašajo na:

- iskanje najcenejših tehnoloških rešitev v proizvodnji;
- iskanje takšnih poti nabave in prodaje, ki bodo angažirale čim manjša obratna sredstva za zaloge;
- uvajanje takšne organizacije dela, da bo omogočena bistvena rast produktivnosti;
- naložbe v osnovna sredstva, ki bodo takoj po vključitvi v proizvodnjo začela vračati vložena finančna sredstva hitreje kot je predpisana stopnja amortizacije;
- takšen izvoz, ki bo dohodkovno zanimiv.

POMEMBNEJŠI POKAZATELJI POSLOVANJA

Tabela

Opis	EM	Real. 84	Pl. 85	Ocena real. 85	Plan 1986	5:3	Indeksi 5:4 6:5
pšenica	t	3.011	2.764	2.619	2.947	87	95 113
hmelj	t	3.568	3.358	3.071	3.386	86	91 110
s. pesa	t	1.339	2.280	851	2.400	64	37 282
jabolka	t	4.756	4.452	2.598	3.518	56	58 135
mleko	1000 l	34.253	37.549	35.829	38.779	105	95 108
govedo	t ž.t.	5.441	5.744	4.560	5.340	83	79 117
prašiči	t ž.t.	941	827	662	1.217	70	80 183
brojlerji	t ž.t.	14.541	14.292	14.311	16.343	98	100 114
prodaja hmelja	t	3.763	4.461	4.274	3.797	114	95 89
– domači trg	t	847	700	807	820	95	115 102
– izvoz	t	2.916	3.761	3.467	2.977	118	92 80
predelava mesa							
– klanje	t ž.t.	7.267	6.917	6.182	7.295	85	89 118
– prodaja	t	9.087	9.984	8.257	9.080	91	83 110
– domači trg	t	8.085	9.211	7.848	8.337	97	85 106
– izvoz	t	1.002	773	699	1.020	70	90 146
Predelava perutn. m.							
– klanje ž.t.	t	11.738	10.976	10.520	12.758	90	96 121
– prodaja t	t	8.570	7.998	7.643	9.210	89	66 121
– dom. trg	t	6.460	7.098	6.930	8.310	107	98 120
– izvoz	t	2.110	900	713	900	34	79 126
Predelava mleka							
1000 l	48.890	53.321	50.972	54.860	104	96 108	
Plastične cevi	t	4.440	4.575	3.817	4.330	86	83 113
– dom. trg	t	3.923	3.975	3.134	3.480	79	79 111
– izvoz	t	517	600	680	850	132	113 124
Meh. storitve	ur	114.012	107.012	105.227	101.760	92	98 97
Gostinske:							
– nočnine	ur	21.665	23.395	27.647	30.570	128	118 111
– obroki	100 kom.	2.077	2.069	1.622	1.720	78	78 106
pijača	1000 l	627	870	738	745	118	84 101
CELOTNI PRIHODEK	mio din	35.016	52.935	54.050	90.038	154	102 167
PORAB. SRED.	mio din	31.764	47.522	47.988	78.631	151	101 164
DOHODEK	mio din	3.251	5.413	6.061	11.407	187	112 188
OSEBNI DOH.	mio din	1.945	2.827	3.640	6.190	187	129 170
OST. Č. D.	mio din	572	849	1.038	1.492	182	122 150
IZGUBA	mio din	674	143	1.154	227	169	790 20
REZULTAT (OČD-IZG.)	mio din	- 102	706	- 116	1.265	113	- -

M. D.

HMEZAD

AKCIJSKA KONFERENCA KOMUNISTOV

Osrednja tema je bila **Razvojne usmeritve Hmezada v novem srednjeročnem in dolgoročnem obdobju do 1990. oziroma 2000. leta.** Uvodno obrazložitev je imel mag. Ivan Glušič. Zaradi aktualnosti jo povzemamo.

Ob načrtovanju nadaljnega razvoja se moramo tudi vprašati, kako smo izvajali in uresničevali zastavljene cilje v preteklem razvojnem obdobju od 1981. do 1985. leta. To je pomembno tudi zaradi tega, da ugotovimo, na katerih področjih delovanja smo bili dovolj uspešni in učinkoviti in na katerih ne.

Zato naj povzamem nekatere ugotovitve iz izvajanja in načrtovanja zastavljenih nalog v preteklem srednjeročnem obdobju.

Osnovna ugotovitev je v tem, da še vedno v celoti ne uresničujemo temeljnih ciljev našega skupnega razvoja, kar še posebno velja za večanje proizvodnje, ki ne izkazuje bistveno povečanje rasti. Na področju priraje, pridelave in prodaje mesa ugotavljamo, da je proizvodnja na tistem nivoju, kot je bila na začetku srednjeročnega obdobja 1975/80. Povprečna rast pri tej proizvodnji je znašala 0,4 %, medtem ko je v SRS 0,6 %. Za ugotovljena odstopanja so značilni objektivni in tudi subjektivni vzroki. Na nekaterih območjih kooperacijske proizvodnje ne obvladujemo, neurejena so pa tudi cenovna razmerja in pretok živine iz SRS. Pri proizvodnji mleka smo dosegli povprečno stopnjo rasti 7,7 %, medtem ko je v SRS samo 2,4 %. Kljub temu se zastavljena letna stopnja 10 % ne dosega. Pri proizvodnji hmelja velja ugotovitev, da smo sred-

njeročni plan dosegli v celoti. Na tako dosežene rezultate so ugodno vplivale dobre prodajne možnosti, izvajanje sodobne tehnologije pridelovanja hmelja in urejen ekonomski položaj. Pri proizvodnji sadja in obnovi sadovnjakov nismo dosegli zastavljenih razvojnih programov zlasti zaradi omejenih investicijskih sredstev. Za razvoj trgovske dejavnosti je značilno, da je delež trgovine v primerjavi s proizvodnjo naraščal hitreje. Kljub temu nismo realizirali nekaterih vsebinskih sprememb:

- delitve dela med nosilci trgovske dejavnosti
- za Hmezadove proizvode nismo razvili maloprodajne mreže,
- celoten izvoz bi moral potekati preko HMEZAD EXPORT-IMPORTA in
- nismo upoštevali specializacije dela.

Na področju gostinstva in turizma nismo v celoti realizirali zastavljenih nalog. Zelo vzpodbudni so doseženi rezultati pri kovinsko predelovalni in storitveni dejavnosti, ker se kaže velik napredek in možnosti nadaljnega razvoja. S priključitvijo DO MINERVA se je industrijska proizvodnja v Hmezadu programsko kompletirala s proizvodnjo plastičnih cevi za izvajanje programov urejanja kmetijskega prostora.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kakšne novosti predlagajo na področju samoupravljanja?

Kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ki je v široki javni razpravi, prinaša nekatere nove rešitve, ki naj bi zagotovile bolj kvaliteto in učinkovito samoupravno odločanje.

Nekatere predlagane rešitve:

Odločanje o neodtujljivih pravicah preko delegatov bi bilo potrebno razvijati v vseh oblikah združenega dela in v tem smislu dopolniti 462. člen zakona o združenem delu.

Referendum: sprejemati odločitve, ki so trajnejše narave, in jih ne bi bilo potrebno stalno spreminjati. Zmanjševati obseg odločitev, ki se sprejemajo s referendumom. V tem smislu spremeniti 463. člen ZZD.

Zbor delavcev: uveljavljanje delegatskega sistema in obveščanja, manj neposrednega odločanja. Zbor naj ne bi sprejemal samoupravnih splošnih aktov.

Delavski svet: uveljaviti kot organ neposrednega odločanja. Razširiti pristojnosti delavskega sveta na nekatera področja, ki so po sedanjí zakonodaji v pristojnosti zborov oz. referenduma. Delavski svet

sprejema ukrepe za realizacijo odločitev in skrbi za njihovo izvajanje. Na ravni DO in SOZD delavski svet sprejema obvezujoče odločitve, ki zagotavljajo uveljavitev skupnih interesov združitve.

Poslovodni organ: vlogo poslovodnih organov okrepiti v skladu z zakonskimi opredelitvami. Poslovodni organ mora imeti vsa pooblastila za izvajanje poslovne politike.

Samoupravni splošni akti: urejajo tista področja, ki niso zakonsko urejena. Zakonskih norm ne bi prepisovali v samoupravne splošne akte. Problem velikega števila aktov, kar povzroča neskladnost in neučinkovitost. Skupni samoupravni splošni akti na ravni DO zagotavljajo večjo enotnost in racionalizacijo odločanja.

Dolgoročni program ekonomske stabilizacije uveljavlja delovno organizacijo kot homogeno delovno proizvodno celoto, ki se mora uveljavljati kot poslovni subjekt na tržišču. Ustrezno mesto dati tudi SOZD kot obliki povezovanja in uresničevanja interesov združenih DO.

Slavko Košenina

Na kvizu zopet zmagali Taborčani

Na žalskem občinskem kvizu Mladi in kmetijstvo, ki je bil v začetku februarja in ga je letos organiziral aktiv mladih zadržnikov iz Trnave, je zopet zmagala ekipa Tabora, ki so jo zastopali: Renata Križnik, Milan Pustoslemšek in Matjaž Lesjak. Taborčani so se tako že drugo leto zapored najbolje odrezali v poznavanju kmetijstva in so zastopali žalsko občino na regijskem tekmovanju Mladi in kmetijstvo. Tokrat je bilo to v Trnovcu v Šentjurski občini 22. februarja. Taborčani so zmagali na občinskem tekmovanju pred ekipo Petrovč in Polzele, nato pa so sledile Braslovče, Trnava, Griže in Vransko. m. n.

UREJANJE PODROČJA NAGRAJEVANJA PO DELU

V letu 1984 je družbeni pravobranilec Slovenije (po slučajnem izboru) ocenil primernost naših Samoupravnih aktov s področja delitve dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov. Na njegovo pobudo naj bi popravili, oziroma uskladili določene člene, ki niso bili primerni, oz. niso bili v skladu s pozitivnimi predpisi. K spremembi in prilagoditvi so pripomogli tudi določeni novi zakoni izdani v tem obdobju, ki so opredeljevali področje delitve dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov.

V začetku leta 1985 je bil izdela delovni osnutek Samoupravnega sporazuma in stekla je razprava, ki je trajala, praktično vse leto. Delovna skupina, sestavljena iz delavcev DO, ki delajo na področju nagrajevanja, je na podlagi pripomb pripravila predlog besedila Samoupravnega sporazuma.

Samoupravni sporazum, za katerega trenutno teče postopek sprejemanja, vsebinsko opredeljuje področje delitve dohodka, čistega dohodka, osebnih dohodkov in skupne porabe tako, da ustreza potrebam SOZD in potrebam delovne organizacije.

Naslednji samoupravni akt, ki ga morajo temeljne organizacije, delovne skupnosti in enovite delovne organizacije sprejeti, je še pravilnik o ugotavljanju in razporejanju dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov. Osnutek pravilnika je pripravljen. Tako lahko v OZD že steče postopek sprejema teh samoupravnih aktov.

Opozorili bi na naslednje: tako samoupravni sporazum, kakor tudi pravilnik ne opredelujeta več področja povračila stroškov v zvezi z delom. Razlog, zakaj je to tako, je naslednji: Samoupravni sporazum

XI. kongres Zveze sindikatov Slovenije bo 21. in 22. marca 1986 v Ljubljani v Cankarjevem domu

in pravilnik o delitvi osebnih dohodkov sta referendumska akta – torej se sprejemata z osebnim izjavljanjem vsakega delavca.

O povračilih stroškov pa lahko odloča delavski svet temeljne oziroma delovne organizacije. Da pa bi tudi v bodoče imeli enotno opredeljena povračila stroškov v zvezi z delom, predlagamo, da za urejanje tega področja sprejmemo TO

enoten pravilnik o osnovah za povračilo stroškov, ki so jih delavci imeli pri opravljanju določenih del in nalog, nagrad dijakom na proizvodnem delu in delovni praksi, in mentorskih honorarjih. Osnutek tega pravilnika je prav tako že pripravljen in ni ovir, da bi delovne organizacije imele to področje urejeno.

Naloge, ki nas pri izvajanju nagrajevanja še čakajo, so naslednje: dopolnitev metodoloških izhodišč ugotavljanja zahtevnosti del, dokončna opredelitev minulega dela in nagrajevanja iz minulega dela, priprava kataloga tipičnih del in dopolnitev metodoloških osnov razvida del in nalog ter v zvezi s tem uskladiitev pravilnika o razvidu del in nalog.

Nadalje je potrebno še samoupravno urediti področje skupnega in solidarnostnega sklada skupne porabe. Vse te dopolnitve in uskladiitve bodo pomenile formalno ureditev področja nagrajevanja. Kako jih bomo izvajali, je odvisno od nas vseh.

Pristovšek

PTUJ

Hmeljarski seminar

Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Žalec je 18. in 19. februarja organiziral v hotelu Haloški biser redni letni seminar za hmeljarske tehnologe in pospeševalce.

Udeležencev je bilo kar 123. Navzoči so bili tudi predstavniki bačkih hmeljarjev. Poslušali so kar 14 referatov in sprejeli generalni sklep: pridelati več kakovostnega hmelja in saditi več savinjskega gol-dinga.

Več berite v prihodnji številki Hmeljarja.

Vy

Na akcijski konferenci komunistov sozda Hmezad

AKCIJSKA KONFERENCA KOMUNISTOV

(Nadaljevanje z 2. strani)

To so nekatere osnovne ugotovitve izvajanja srednjeročnega programa.

Prihajamo v obdobje izredno pomembnih prelomnic, saj zaključujemo drugo obdobje izvajanja srednjeročnega programa in načrtujemo vizijo naslednjega tretjega srednjeročnega obdobja in razvoja do leta 2000. Pri vsakem naslednjem obdobju načrtovanja razvojnih usmeritev bi morali skrbno pretehtati programske usmeritve in biti vsaj malo bogatejši.

Začetek srednjeročnega obdobja 1986/90 je tudi obdobje aktivnega političnega delovanja, saj sta pred nami oba partijska kongresa, ki bosta prav gotovo tudi nakazala razvojne usmeritve na področju kmetijstva. Zato si je nemogoče zamisliti stabilizacije gospodarstva in trga brez močnega in dinamičnega razvoja kmetijske proizvodnje in ostalih dejavnosti, da pokrije potrebe celotnega gospodarstva, da postane eden izmed stabilnih in trajnih virov izvoza in da razširi surovinsko osnovo za živilsko in drugo industrijo.

Dolgoročni plan razvoja Hmežad je krepitev družbenega in materialnega stanja delavcev, ki mora temeljiti na delu in rezultatih živega in minulega dela in na zagotavljanju dinamične gospodarske rasti na kakovostnih osnovah ter zagotavljanju stabilnega razvoja vseh članic SOZD. Vsebinski razvoj Hmežada kot poslovnega sistema bo potekal v smeri prizadevanj po večji proizvodnji hrane in proizvodnji za izvoz in z razvojem vseh dejavnosti.

Poleg širše opredeljenih družbenih in gospodarskih ciljev so Hmežadovi konkretni razvojni cilji naslednji:

- odpiral in omogočal se bo enakopraven razvoj vse članice,
- razvoj se bo usmerjal v proizvodnjo in storitve,
- zaokroževanje in usklajevanje reproduktivskih celot glede na kapacitete in proizvodnjo,
- skupen in enoten nastop Hmežada na domačem in tujem tržišču ter do vseh ekonomskih subjektov v gospodarstvu,
- usmeritev v višje stopnje predelave in dodelave ter v kvaliteto proizvodov, kar bo zagotovilo večjo ekonomičnost proizvodnje,
- uvajanje racionalnejše organizacije in tehnologije ter racionalno izkoriščanje kapacitet, kar bo omogočilo večjo delovno storilnost,
- utrjevanje SOZD in DO,
- združevanje sredstev za realizacijo naložb skupnega pomena in
- hitrejša rast tistih proizvodnih usmeritev, ki ne potrebujejo večjih vlaganj.

Doseganje navedenih ciljev bo vodilo k takšnemu razvoju SOZD HMEZAD, v katerem bodo podpisnice enakopravno medsebojno povezane. Skupna ekonomska moč, ki izhaja iz te povezanosti bo omogočila, da bo SOZD HMEZAD pomemben dejavnik regijskega in slovenskega razvoja. Skupno dogovorjen in usklajen razvoj z delitvijo programov je osnovna usmeritev SOZD HMEZAD v naslednjem srednjeročnem obdobju. Glede na visoko stopnjo medsebojne reproduktivske povezanosti, bodo članice načrtovale vsa skupna reprodukcijska področja, v prvi vrsti pa tista, kjer je povezanih največ članic.

Glede na to, da celotni nadaljni razvoj primarne kmetijske proizvodnje bazira na urejenih zemljiških kapacitetah, dajemo temu področju v naslednjem srednjeročnem obdobju izredno po-

membno mesto. Skupni razpoložljivi potenciali kmetijskih zemljišč, ki ga oz. bi ga morale članice SOZD proizvodno obvladovati, obsega nad 80 tisoč ha kmetijskih zemljišč in predstavlja izredno bogate resurse za kmetijsko proizvodnjo.

Zato bomo na področju urejanja kmetijskega prostora vodili aktivnosti pri izvajanju naslednjih programov:

Programi urejanja kmetijskih zemljišč z izvajanjem hidro in agro melioracij ter komasacij v ravninskih območjih vključujejo urejanje nad 12 tisoč ha kmetijskih zemljišč.

Programi urejanja pašnikov v hribovitih območjih z izvajanjem hidro in agromelioracij, kjer je v programih predvideno urejanje na površini nad 5000 ha pašnih površin.

Za realizacijo tega programa bo potrebna večja zavzetost in samoiniciativnost pri delu, kar do sedaj ni bilo prisotno v vseh okoljih.

Programi urejanja in izvajanja namakalnih sistemov. Na tem področju so v naslednjem obdobju zastavljene zelo obsežne naloge, ki bodo zahtevale bistveno večjo aktivnost, kot je bila v preteklem obdobju.

Programi urejanja in izvajanja hidro in agro melioracij v sadjarstvu.

Na področju urejanja kmetijskega prostora bomo z intenzivnimi pristopi dosegli večjo intenzivnost izkoriščanja kmetijskih zemljišč. Rezultat tega bo večja kmetijska proizvodnja. Ker se v SRS za urejanje kmetijskega prostora namenja tudi v prihodnjem obdobju znatna finančna sredstva, bo morala biti naša aktivnost bistveno večja. Tudi kmetijska zemljiška politika mora za doseganje dolgoročnih razvojnih ciljev vzpodbujati predvsem koncentracijo zemljišč in drugih proizvodnih kapacitet, kar bo pogojevalo večjo proizvodnjo in nenazadnje povečanje produktivnosti dela.

Razvoj hmeljarske proizvodnje bo v prihodnjem obdobju zasnovan na doslednem izvajanju že doseženih tehnoloških dognanj in izvajanju novih, tako z vidika tehnologije pridelovanja, dodelave, tj. obiranja in sušenja, uvajanja novih sortnih kultivarjev, kvalitetnem zagotavljanju brezvirusnega sadilnega materiala in sortne čistosti, bistvenem povečanju ha donosov, povečanju produktivnosti dela, uvedbi namakalnega sistema na najmanj 50 odstotkih vseh površin pod hmeljem, povečanju novih površin in še več drugih aktivnosti.

Pomembno področje predstavlja tudi razvoj sadjarstva in vinogradništva, ki mora v prihodnjem obdobju bazirati na znatnem povečanju površin z novimi sortami in sodobnimi vzgojnimi sistemi ter sodobni tehnologiji pridelovanja in dodelave, kar je izredno pomembno za tržno proizvodnjo in izvoz.

Razvili bomo tudi proizvodnjo novih sort jagodičevja, predvsem tistih, ki jih bo možno plasirati v izvoz.

V razvojnih dokumentih predstavlja kompleks živinoreje eno izmed strateških razvojnih usmeritev, saj se v pretežni meri navezuje na izkoriščanje naravnih primarnih resursov, kjer predstavljajo kmetijske površine za pridelovanje krmne baze nad 70 % kmetijskega prostora. Živinorejska proizvodnja je v razvojnih programih programske usmerjena v glavnem v proizvodnjo mesa in mleka. Osnovna strategije razvoja živinorejske proizvodnje bo bistveno povečanje proizvodnje mesa in mleka, povečanja staleža glav živine na 1 ha obdelovalnih površin, ker moramo doseči v kooperacijski proizvodnji 1,2 GVŽ in

družbeni proizvodnji 2,5 GVŽ. V tehnologiji pitanja in prireje mleka moramo doseči večji prirast z manjšo porabo močnih krmil ob povečani porabi kvalitetne doma pridelane krme, zagotavljanju kvalitetnega plemenskega materiala za obnovo osnovne črede in še druge aktivnosti.

Realizacija zastavljenih razvojnih ciljev v živinoreji bazira na močni povezanosti in soodvisnosti proizvajalcev oz. rejcev in predelave, tj. mesno predelovalne industrije. Za pretečeno obdobje velja ugotovitev, da odnosi med proizvodnjo in predelavo mesa niso bili najbolj korektni. Za to neusklajeno mesno reproverigo lahko izrečemo na današnji akcijski konferenci izredno kritično oceno, ker se dalj časa nismo mogli uskladiti, kar je nedvomno vplivalo tudi na slabše proizvodne rezultate. Menim, da komunisti takšnih neurejenih medsebojnih odnosov na tem področju v bodoče ne moremo več dopuščati.

Ker je primarna kmetijska proizvodnja vse bolj odvisna od že znanih pogojev, ki jo spremljajo in celotni razvoj, bomo morali v naslednjem srednjeročnem in dolgoročnem obdobju posvetiti posebno pozornost realizaciji na novo uvedenih programov, ki predstavljajo za Hmežad zelo zanimive alternativne programe.

Na bistveno kvalitetnejših osnovah bomo morali razvojno kompletirati proizvodnjo in dodelavo zdravilnih rastlin, glede na hitrejšo večanje proizvodnje in tesnejše povezovanje med proizvodnjo in dodelavo.

Na področju ribištva ima Hmežad precejšnje komparativne prednosti pri proizvodnji rib, kar poimenujemo, da bomo morali nadaljnji razvoj programirati na že znanih izkušnjah in pri tem izkoristiti vse naravne danosti, ki omogočajo nadaljnji razvoj ribištva.

Z realizacijo programa razvoja ovčereje v preteklem obdobju ne moremo biti v celoti zadovoljni. Razvojni programi v prihodnjem obdobju načrtujejo bistveno hitrejši razvoj kot doslej.

V dosedanjih razvojnih programih smo razvoju čebelarstva kot specialne živinorejske panoge, posvečali premalo pozornosti. V naslednjem obdobju je programiran hitrejši razvoj te dejavnosti, kar še zlasti velja za razširjen asortiment ponudbe.

Pomemben razvojni program predstavlja tudi gobarstvo, tj. proizvodnja gob šampinjon in ostrigar. Z dosedanjim proizvodnjo in razvojem gob šampinjonov ne moremo biti zadovoljni zlasti iz razloga, ker je prisoten tudi subjektivni vzrok. Zelo kritično lahko ocenimo proizvodnjo osnovne surovine, tj. substrata, ki je potreben za vzgojo gob, tako glede na kvantiteto in kvaliteto. V treh članicah SOZD KKŠ, KZSB, KZD, so zgrajene ustrezne kapacitete za vzgojo gob, ki pa zaradi že navedenih dejstev, niso bile v celoti izkoriščene. Glede na ugotovljeno stanje bodo morali biti na tem področju energično podvezeti razvojni ukrepi, da se stanje nemudoma sanira in zastavi kvalitetnejša razvojna politika.

V razvojnih programih imamo opredeljen tudi razvoj kunčereje in konjereje, katerih razvoj še ni dovolj jasen.

Za vse nove razvojne programe velja enotna ugotovitev, da je zelo slabo obdelano vprašanje trženja. Za vse nove in že uvedene razvojne programe bo morala komercialna koordinacija SOZD z več energije in zavzetosti urejati prodajne tokove na domačem in tujem tržišču ter zagotavljati dolgoročen plasma.

Poleg osnovne usmeritve SOZD v povečanje primarne kmetijske proizvodnje, bo Hmežad v naslednjem srednjeročnem in dolgoročnem obdobju kot

drugo prioriteto nalogo širil prodajni izbor z višjo obliko predelave in dodelave kmetijskih proizvodov.

V mesno predelovalnem kompleksu, predelavi mleka s hitrejšim širjenjem in zagotavljanjem tržno deficitarnih mlečnih proizvodov, predelavi perutninskega mesa z razvojem povečanja deleža proizvodov višjih stopenj predelave, dodelave hmelja, kompletnega programa dodelave in predelave zdravilnih in aromatičnih rastlin, gobarstva in še drugih proizvodov. Posebno pozornost bomo morali posvetiti proizvodom, ki so namenjeni za izvoz.

V SOZD Hmežad sta močno razviti tudi industrijska proizvodnja in storitve. Upošteвайо dosežane razvojne dosežke na tem področju lahko zelo smelo planiramo tudi nadaljnji razvoj. Prisotna bodo prizadevanja za močnejše uvajanje avtomatizacije in modernizacije tehnoloških postopkov, proizvodnje kmetijske mehanizacije in dekompletiranje proizvodnega programa s posebnim poudarkom na hmeljarstvu. Programe industrijske proizvodnje bomo smotno organizacijsko povezovali, kar bo vplivalo na boljše tehnološke in proizvodne rešitve. Podpirali bomo razvojne programe plastičnih cevi za izvajanje programa agro- in hidromelioracij.

Pri vseh razvojnih in usmeritvenih programih bo v prihodnjem obdobju posvečena večja pozornost razvoju vseh oblik trženja, predvsem zaradi možnosti zagotavljanja plasmana Hmežadove proizvodnje na obstoječih in novih tržiščih.

V temeljih plana srednjeročnih in dolgoročnih usmeritev je zelo jasno opredeljena funkcija trgovine kot izredno pomembnega faktorja pri nadaljnjem razvoju. Na področju izvoza bomo v naslednjem srednjeročnem obdobju zagotovili najmanj takšno fizično rast, kot jo predvidevajo republiška izhodišča.

Na področju gostinstva in turizma bodo v prihodnjem obdobju prisotna prizadevanja za izpolnitev kompletnega programa gostinsko turistične ponudbe na bistveno kvalitetnejših osnovah kot doslej. Razvojno bodo naloge usmerjene na nadaljnjo obnovo lokalov in modernizacijo obstoječih kapacitet.

Za realizacijo programskih usmeritev v srednjeročnem in dolgoročnem obdobju so eden izmed ključnih faktorjev kadri. Iz analize in poročila o izvajanju kadrovske politike v DO – članicah SOZD je razvidno, da kadrovska struktura zaposlenih ni ugodna in da pri uresničevanju kadrovske politike odstopamo od družbenih dogovorov. Prisotna je tudi ugotovitev, da na vodilnih in vodstvenih delih in nalogah nimamo povsod najprimernejših kadrov tako glede strokovnosti kot družbenopolitične naravnosti.

Zaradi tega bo globalna usmeritev na področju kadrovske politike v dvigu izobrazbene strukture zaposlenih. Kadrovska struktura se bo izboljševala z vključevanjem večjega deleža strokovnih kadrov z visoko in višjo izobrazbo. Povečalo se bo tudi število specialistov in magistrov. Posebna skrb bo namenjena zaposlovanju visoko strokovnih kadrov zaradi uresničevanja razvojnih ciljev iz dolgoročnega in srednjeročnega programa razvoja Hmežada.

Pomembno področje predstavljajo usmeritve na področju znanstveno raziskovalne in inovacijske dejavnosti. Glavno težišče pri razvoju znanosti in tehnologije bo na lastnem razvoju, ki bo temeljil na skupni strategiji znanstveno raziskovalnega dela.

Najbolj aktivni bomo pri aktiviranju obstoječega znanstveno tehnološkega potenciala za oblikovanje programov razvoja ter pospeševanje in razvoj teh-

(Nadaljevanje na 5. strani)

GIBANJE OSEBNIH DOHODKOV V SOZD HMEZAD V LETU 1985

V letu 1985 so znašali osebni dohodki v masi bruto 3.706 milijonov din ali 93,4 % več kot v letu 1984 in neto 2.727 milijonov din ali 92,4 % več kot leto poprej. Posamezne DO so izplačale naslednjo maso bruto in neto osebnih dohodkov:

(v 000 din)

DO	BRUTO OD		NETO OD	
	R 85	IND. R 85/R 84	R 85	IND. R 85/R 84
KŽ	542.000	185	399.167	184
KKŠ	157.617	179	117.559	180
KZIB	110.436	191	80.402	189
KZ Drava	214.055	157	157.803	156
SM	35.935	230	26.623	229
VT	74.255	152	53.552	168
KZ Sd	142.404	187	104.932	187
ČZ	12.874	148	9.373	146
KZSB	57.128	200	41.987	197
CMI	456.113	191	331.507	189
JATA	408.507	196	302.295	197
ML	220.135	200	160.229	200
HM	130.306	226	95.963	225
ST	300.948	203	222.997	202
MI	163.130	185	120.716	184
GT	185.317	234	137.036	232
AG	338.501	209	249.431	208
INŽ.	10.298	—	7.577	—
DSSS	94.013	178	69.339	177
IB	50.230	213	37.072	212
SOZD	3.704.202	193,4	2.725.560	192,4

Povprečni bruto in neto osebni dohodki na zaposlenega so se gibal po posameznih DO dokaj različno. Najnižjo rast so dosegli v Čebelski zadruzi – indeks 148, najvišjo pa v GT – indeks rasti 234. Povprečni neto OD na zaposlenega se po posameznih DO precej razlikujejo:

DO	BRUTO OD 1985		NETO OD 1985	
	R 85	IND. R 85/R 84	R 85	IND. R 85/R 84
KŽ	77.740	186	57.253	184
KKŠ	50.325	175	37.535	176
KZIB	59.374	195	43.227	193
KZ Dr.	63.031	195	46.467	193
SM	85.560	210	63.388	209
VT	58.598	168	42.260	167
KZ Sd	81.059	187	59.729	186
ČZ	59.602	172	43.393	171
KZSB	67.431	193	49.560	190
CMI	80.426	190	58.454	188
JATA	68.633	193	50.788	193
ML	66.226	198	48.203	199
HM	89.007	202	65.548	201
ST	84.441	187	62.569	187
MI	75.523	183	55.887	182
GT	60.090	192	44.434	191
AG	81.363	187	59.953	186
INŽ.	136.868	—	100.704	—
DSSS	92.170	193	67.979	192
IB	87.205	200	64.361	198
SOZD	72.751	190	53.530	189

Povprečni bruto OD na zaposlenega so za SOZD kot celoto znašali 72.751 din ali 90 % več kot leto poprej, neto OD na zaposlenega pa 53.530 din ali 89 % več kot v letu 1984.

Primerjava z gibanjem povprečnih osebnih dohodkov v SRS kaže, da so naši povprečni osebni dohodki SOZD usklajeni s temi gibanji. V SRS so povprečni neto osebni dohodki narasli v obdobju enajstih mesecev za 88,8 % primerjalno na leto 1984 – SOZD pa za 89,1 % (za obdobje celega leta). Povprečni neto OD v SRS so znašali (za 11 mesecev) 52.414.– din – v SOZD Hmezad pa 53.530.– din (za 12 mesecev).

Delež osebnih dohodkov v primerljivem dohodku (primerljivi dohodek zaradi novega načina obračunavanja) se je v letu 1985 dvignil za 3,4 % ali za 2 odstotni točki in znaša že 60,9 % (v letu 1984 pa 58,9 %). Vzroka za to sta dva:

- 1) relativno nižji dohodek zaradi izrednega porasta obresti za obratna sredstva,
- 2) dokaj visoka rast osebnih dohodkov zaradi izrednega naraščanja življenjskih stroškov.

Po posameznih DO znaša delež OD v primerljivem dohodku:

DO	DELEŽ V PRIM. DOHODKU		
	R 84	R 85	IND. R 85/R 84
KŽ	42,9	44,1	102,8
KKŠ	93,1	55,9	60,0
KZIB	78,6	74,7	95,0
KZ Dr.	64,6	60,3	93,3
SM	28,5	28,7	100,7
VT	65,5	63,8	97,4
KZ Sd	37,4	29,4	78,6
ČZ	70,9	67,7	95,5
KZSB	38,7	42,6	110,1
CMI	50,5	57,3	113,4
Jata	148,5	61,5	41,4
Mlekarna	—	—	—
HM	29,0	34,4	118,6
ST	50,0	58,1	116,2
MI	42,1	50,1	119,2
GT	69,9	147,0	210,3
AG	43,1	51,8	120,2
INŽ.	—	66,0	—
DSSS	72,2	71,6	99,1
IB	73,6	85,4	129,6
SOZD:	58,9	60,9	103,4

M. P.

Avto v globokem snegu sredi februarja

AKCIJSKA KONFERENCA KOMUNISTOV

(Nadaljevanje s 4. strani)

nologije in usvajanje ter smotrnejšo izkoriščenost uvozne tehnologije. S skupno razvojno politiko na področju znanosti in tehnologije bomo podpirali izvajanje strategije tehnološkega razvoja, posebej še dogovarjanje in uresničevanje skupnih programov razvoja, predvsem tistih segmentov tehnološkega napredka, na katerih bo moral sloneti hitrejši razvoj Hmezada kot sistema.

Realizacija programskih usmeritev je tesno povezana z dobro organizirano in učinkovito funkcijo poslovne informatike.

Menim, da področje informatike v nekaterih sredinah še ni dovolj razvito, saj je pravočasna in dobra informacija zelo učinkovito sredstvo pri posameznih poslovnih odločitvah tako z ekonomskega, poslovnega in tehnološkega vidika. V naslednjem obdobju je informacijski sistem IPIS, ki bazira na uporabi računalnika, zelo smiselno vgrajen v sistem izvajanja programov.

Pri nadaljnjem razvoju bo še vedno v ospredju ekonomski položaj kmetijstva, ki bo odločal o usodi nadaljnega razvoja tudi na drugih področjih. Zato moramo reševanje teh problemov razdeliti na dva sklopa:

1. problemi, ki izvirajo od zunaj in na katere ne moremo vplivati dovolj učinkovito. Med te sodijo zlasti finančna vprašanja, devizno poslovanje, obresti,

cenovna nesorazmerja in neurejena sistemska vprašanja.

Vse to nam otežkoča poslovanje in neposredno vpliva na izgube v naših delovnih organizacijah.

2. Problemi, ki izvirajo od znotraj in jih čestokrat želimo zamegliti z zunanji mi vzroki. Pri tem moramo vzpostaviti dolgoročne povezave in odnose v okviru repoverig, če o repoverigah sploh lahko govorimo. Pri tem gre tudi za poslovno moralo, ki nemalokrat odloča o usodi nadaljnega razvoja. V naslednjem obdobju se moramo tem negativnim pojavom upreti mnogo bolj odločno. Ker so ti pojavi v nekaterih primerih zelo karakteristični tudi pri nas, je težko govoriti o znanem reku »naslonimo se na lastne sile«. Ne glede na to zadnjo ugotovitev bo moral nadaljnji razvoj resnično bazirati na izrabi vseh razpoložljivih resursov: kadrovskih in tehnoloških, na aktiviranju slabo izkoriščenih ali neizkoriščenih investicijskih objektov, zemljiških potencialov, večji uporabi znanja in stroke, ki jo v Hmezadu ni malo, vendar je čestokrat premalo pripravljenosti za realizacijo. Večina teh aktivnosti je tudi vgrajena v srednjeročne in dolgoročne programe razvoja.

Za doseg razvojnih ciljev bomo morali v naslednjem obdobju voditi bitko za dosledno vodenje enotne finančne politike, ki bo omogočala dovolj učinkovito premagovanje finančnih težav.

LASTNA UDELEŽBA PRI DODELITVI DRUŽBENEGA STANOVANJA – NOVOST!

Skupščina SR Slovenije je 25. 12. 1985 (Ur. l. SRS, št. 1/86) sprejela zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o stanovanjskem gospodarstvu, poprej pa je bil spremenjen tudi družbeni dogovor (Ur. l. SRS, št. 28/85).

Bistvene spremembe, ki jih prinaša novela zakona o stanovanjskem gospodarstvu glede lastne udeležbe, so naslednje:

Pogoje in merila ter postopke za določitev višine plačila lastne udeležbe določajo stanodajalci s samoupravnimi splošnimi akti, ne pa s samoupravnim sporazumom o temeljih plana stanovanjske skupnosti. Vsak stanodajalec se povsem samostojno odloča o pogojih in višini lastne udeležbe oz. lahko upošteva minimalno višino po družbenem dogovoru, če sprejme obveznosti po tem samoupravnem splošnem aktu.

X

Kdor se preseli v drugi stanovanje, plača le razliko v revalorizirani vrednosti prejšnjega in novo pridobljenega stanovanja, ne glede na to ali je za prejšnje stanovanje že plačal lastno udeležbo, ali ne.

Stimulira se preselitev v manjša stanovanja in s tem racionalna izraba družbenega fonda stanovanj, saj je občan, ki se preseli iz večjega v manjše stanovanje, oproščen plačila lastne udeležbe tudi v primeru, če bi bilo novo pridobljeno stanovanje na podlagi revalorizirane vrednosti več vredno od prejšnjega stanovanja.

X

Zakon je določil oprostitev tudi za uporabnike stanovanja: otroke, posvojence, starše in posvojitelje, če so ostali v stanovanju po smrti imetnika stanovanjske pravice. Oproščen je plačila lastne udeležbe tudi delavec, ki se mora zaradi potreb organizacije združenega dela preseliti iz enega kraja v drug kraj. Oproščen je tudi občan, ki pridobi stanovanjsko pravico zato, ker se je moral izseliti iz stanovanja, ki je bilo predvideno za rušenje, za prenavo ali v drugih podobnih primerih.

S tem je zakon znatno omilil strogo pri plačevanju lastne udeležbe in eliminiral tiste pomanjkljivosti, ki so se ob petletni uporabi zakona pokazale nesmotne ali celo nepravilne.

Nuša ROJC – povzeto po pp 3/86

IZ MLEKARNE VEČ NOVIH IZDELKOV

V Hmezdovi mlekarni v Arji vasi so marca začeli proizvajati še kajžarski sir. Tako v tej delovni organizaciji obratujejo vse linije in s tem dela mlekarna s polno zmogljivostjo v eni izmeni. V zadnjih dveh mesecih je tržišče postalo bogatejše še za sir edamec, polnomastno skuto in mleko s 3,2 odstotka maščobe pakiramo v pre pack.

Čim boljša izkoriščenost zmogljivosti v mlekarni, povečati proizvodni in prodajni program, so najpomembnejše naloge, ki si jih je zadal začasni kolektivni poslovodni organ, ki mu predseduje Andrej Čulk, člana pa sta Jože Janše in Alojz Kampuš. S povečano proizvodnjo predvsem mlečnih izdelkov naj bi se izguba v mlekarni zmanjšala, za popolno ozdravitev je po-

ANDREJ ČULK, predsednik začasnega kolektivnega organa v mlekarni: Širša družbena skupnost je podprla naš program ozdravitve mlekarnice in vsi ugotavljajo, da je mlekarna potrebna pomoči, odobravajo naša prizadevanja, sredstva, ki jih dobimo pa so le simbolična.

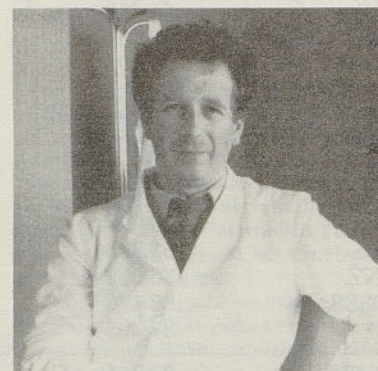

ALOJZ KAMPUŠ, član začasnega kolektivnega poslovnega organa: Zaradi boljše organizacije dela smo v mehanični delavnici uvedli delo v dveh izmenah. Prizadevamo si, da bi povečali število strokovnjakov predvsem v razvojnem oddelku. Polet tega pa smo zaostri disciplino ter prihode in odhode z dela.

Čulk, delovne organizacije z razumevanjem gledajo na težave v mlekarni, pomoč pa ni zadostna.

MLEKARNA NIČ VEČ LE ZBIRALNICA MLEKA

Med pomembnimi nalogami, ki si jih je v mlekarni zadalo začasno vodstvo, je povečati odstotek predelave mleka. Kot so zapisali v sanacijskem programu, je mlekarna postajala vse bolj center za zbiranje mleka, ki so ga že po pasterizaciji

IVAN GOLIČNIK, vodja proizvodnje v mlekarni: Plan, ki smo si ga zastavili, bomo uresničili le z velikimi napori. Velikega pomena za nas je sirarna, ki pa še ni popolnoma opremljena in se tako še veliko dela opravlja ročno.

poslali mlekarnam v predelavo. Pred dvema letoma je mlekarna predelala le četrtno mleka, lani okoli 40 odstotkov, že letos pa naj bi predelali več kot polovico. Splitski in reški mlekarni bodo prodali osem milijonov litrov tovrstnega mleka. S splitsko mlekarno se že dogovarjajo, da bi del obveznosti po dolgoročnih sporazumih izpolnili z mlečnimi izdelki.

(Nadaljevanje na 9. strani)

IZŠLO V URADNIH LISTIH SRS

V Ur. l. SRS 1/86 so objavljene spremembe in dopolnitve Zakona o kmetijskih zemljiščih, Zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč, Zakona o preživninskem varstvu kmetov, Zakona o združevanju kmetov, Zakona o stanovanjskem gospodarstvu.

V Ur. l. SRS 2/86 je objavljen Družbeni plan SRS za obdobje 1986–1990.

V istem Ur. listu je objavljen tudi Zakon o javnem obveščanju.

V Ur. listu SRS 5/86 je objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih. Spremenila so se določila v zvezi s pravicami delavk do porodniškega dopusta – med nosečnostjo in po porodu ima delavka pravico do porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka v skupnem trajanju 365 dni.

Delavka izrablja pravico do porodniškega dopusta v obliki odsotnosti z dela 105 dni, po preteku porodniškega dopusta pa pravico do dopusta za nego in varstvo otroka v obliki odsotnosti z dela 260 dni ali tako, da dela 21 ur na teden, oziroma praviloma 4 ure na dan do sedemnajstega meseca otrokove starosti.

Podrobnejše izvajanje dopusta za nego in varstvo otroka se določi s samoupravnim splošnim aktom Skupnosti otroškega varstva.

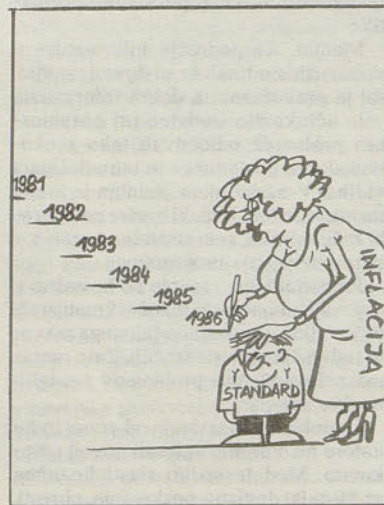
Delavci v temeljni organizaciji lahko v samoupravnem splošnem aktu izjemoma določijo tudi krajši delovni čas od 42 ur na teden, če se v temeljni organizaciji preizkusno skrajšuje delovni čas.

Krajši delovni čas se lahko določi v soglasju s pristojnim republiškimi upravnimi organom za delo po predhodnem mnenju Zveze sindikatov Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije. V času preizkusa se delovni čas, krajši od 42 ur na teden, šteje kot polni delovni čas.

Zakon je začel veljati 14. 2. 1986.

Pravni oddelek

Nuša Rojc

OSKRBA PŠENICE DO ŽETVE

Ugotovitev prezimitve: Prezimitve ugotovimo ob začetku rastne dobe, to je v začetku marca. Najprimernejša gostota je 350–440 rastlin na kvadratni meter. Posevek preorjemo, če je manj kot 180 rastlin na kvadratni meter. Za preor se mora odločiti vsak na osnovi izkušenj prejšnjih let.

Prvo dognojevanje: Dognojujemo ob pričetku vegetacije, to je v začetku marca. Za pričakovan pridelek 5–6 t na ha damo 55–75 kg N na ha, to pomeni 200–300 kg gnojila KAN 27 % na ha. Količino uravnavamo glede na gostoto posevka. Pri gostoti nad 500 rastlin na m² je obrok N manjši za 5–10 %, pri gostoti pod 300 rastlin na m² pa je količina večja za 10–15 %. Za prvo dognojevanje lahko uporabimo tudi NPK z večjo količino N. Pri prvem dognojevanju je potrebno biti dovolj previden. Mora biti dovolj zgodaj, obrok N ne sme biti prevelik, da ni posevek v času drugega dognojevanja prebujen. To za posevek ni dobro.

Uporaba stabilana: Škropimo v fazi razraščanja, ko pšenica razvije 2–3 poganjke (druga polovica marca do 10. aprila). V fazi kolenčenja je prepozno. Uporaba je 1,2–1,5 l na ha. Na vlažnih njivah 0,9–1,2 l na ha.

Spomladansko uničevanje plevelov: Zelo pomemben je pravi čas škropljenja. Bolj je prisotna nevarnost, da škropimoprepozno. Proti plevelom škropimo preden pšenica razvije drugo kolenče (to je 10.–25. aprila, v skrajnem primeru do 30. aprila), sicer povzročimo poškodbe na pšenici. Izbrati moramo pravo škropivo, glede na stanje plevelov v posevkih.

Drugo dognojevanje: Dognojujemo v fazi 1–2 kolenca. Je pomembno, ker vpliva na oplodnjo posevka. Uporabimo približno enake količine dušičnih gnojil kot pri prvem dognojevanju. Dejanska količina je odvisna od izgleda posevka.

Uničevanje strgačev (lemlj): Hroščki se pojavijo po prvem maju, ličinke okoli 15. maja. Škropljenje je potrebno, ko je uničene 5 % listne površine. Izberemo ustrezno sredstvo. Njivo ne pregledamo samo ob robu.

Preprečevanje bolezni v času do konca kolenčenja: V tem času uničujemo in preprečujemo pepelasto plesen, rjavo rjo, progasto rjo, rjavenje plev in listov.

Preprečevanje bolezni v obdobju od konca kolenčenja do klasenja: Tudi v tem obdobju moramo biti pozorni na morebitni pojav bolezni.

Korekturno dognojevanje: Potrebno je le, če prvi dve nista bili dobro opravljena (svetle progle po njivi). Vrsta N gnojenja ni pomembna. Previdnost pri uporabi ureel Količina N 20–30 kg na ha. Dognojujemo od klasenja do cvetenja.

Uničevanje listnih uši: Do faze klasenja je potrebno uničiti listne uši, če se pojavijo na več kot 20 % vseh bili (steblo + listi + klas), v fazi cvetenja, če se pojavijo na več kot 25 % vseh bili in v mlečni zrelosti, če so prisotne vsaj na 80 % bilih. Ne štejemo števila listnih uši na rastlino, ampak odstotek bili, na katerih so listne uši. Za uničevanje izbere mo primeren insekticid.

Franc Beričič

PRAŠIČJA KUGA

Prašičja kuga je zelo nevarna kužna neozdravljiva bolezen pri prašičih. Povzročitelj te bolezni je virus – kužilo. Vir okužbe so bolani prašiči, njihovi izločki, poginjen živali ter okužena hrana in voda. Bolezen se pri nas širi v glavnem z okuženimi pomijami, v katerih so odpadki okuženega surovega mesa ali mesa zasilno zaklanih in poginulih prašičev ali z mesnimi izdelki bolanih prašičev.

Bolezen je ponovno ugotovljena v naši republiki in to pri prašičih, ki so bili hranjeni s pomijami, niso pa bili cepljeni proti kugi.

Zato naročamo vsem organizacijam združenega dela, ki oddajajo pomije ali odpadke živalskega izvora in imetnike živali (ki hranijo prašiče s pomijami), da takšno rejo takoj prijavijo Veterinarski postaji Žalec ali veterinarskemu inšpektorju pri SO Žalec.

Cepljenje proti kugi je za lastnike prašičev brezplačno. Veterinarski inšpektor SO Žalec

PRIPRAVE NA SETEV KORUZE

Pred nami je čas, ko se moramo znova odločiti in pravočasno kupiti seme koruze. Po zagotovitvi Semenarne bo le-tega dovolj.

Koruzi še vedno ostaja zelo pomembna poljščina naših kolobarjev. Je poljščina toplih krajev, ki potrebuje za kalitev ugreto zemljo na minimalno 8–10 °C. Z ozirom na kolobar, vrsto zemlje in klimo, se vsako leto odločamo za najprimernejši hibrid glede na namen rabe (zrnje ali silaža).

Prav gotovo je izbor zelo zahtevno delo. Za lažjo odločitev naštejemo nekaj pravil, na katera se pri izboru oziramo:

Trdinke so za rastne razmere manj občutljive od zobank, vendar dajo zobanke večje pridelke.

SC ali dvolinijski hibridi so bolj občutljivi kot večlinijski, vendar dajo večji pridelek.

Ranejši hibride s krajšo vegetacijo (FAO 100) izbiramo za setev po spravilu prezimnih strniščnih posevkov, po spravilu ječmena ali v

TABELA: IZBOR priporočenih hibridov koruze za zrnje in silažo v letu 1986 za področje Savinjske doline

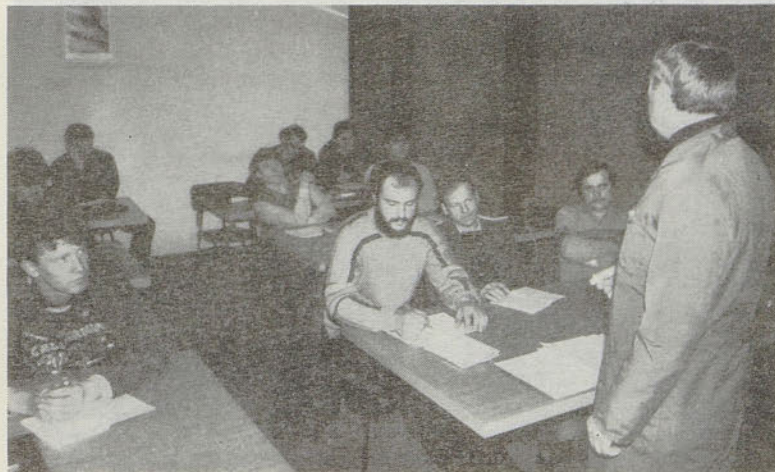
KULTIVAR	Primerčnost		Tip zrnja	Višina rasilin cm	Zrnje 14 % vlage v t/ha	Silaža v t/ha	Opombe
	zrnje	silaža					
1. Bc 175	x	-	PZ	239	8,39	-	
2. Bc 183	x	-	PT	208	6,97	43,10	
3. ZPTC 196 oz. 192	x	x	PT	245	8,90	54,30	
4. Bc 28-11	x	-	PT	239	8,64	-	
5. Bc 264	x	x	Z	243	8,22	56,29	
6. OSSK 247	x	x	Z	235	7,85	56,92	
7. ZPSC 37 - t	-	x	PT	246	7,17	57,76	
8. Bc 388	-	x	Z	249	6,82	57,96	
9. Bc 318	-	x	Z	264	7,02	59,66	
10. OSSK 377	-	x	Z	264	6,89	59,47	
11. Bc 462	-	x	PZ	220	6,40	57,65	

Vsi kultivarji so napisani po vrstnem redu dozorevanja, tj. od najkrajše (1) do najdaljše (11) dobe rasti.

Z = zobanka

PT = poltrdinka

PZ = polzobanka

Izobraževanje traktoristov v Kmetijstvu Žalec je končano, kmalu bo šlo zares.

primeru, da želimo spravilo že avgusta.

Hibrid izbran za silažo mora imeti v času spravila vse rastlinske dele (steblo, liste) zelene, storž pa skoraj popolnoma zrel.

Za naše razmere izbiramo hibride iz FAO razredov 100, 200, 300, le za tople lege in zemlje iz FAO 400.

Številka hibrida NI vedno enaka FAO razredu.

Natančno prečitajmo listek, ki je pripet na vreči in ga shranimo za primer reklamacije skupno z manjšo količino semena. Posebno bodimo pozorni na kvaliteto semena, kaljivost po hladnem testu (cold test) in na LETO PROIZVODNJE.

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

Letos bo na razpolago v glavnem kalibrirano seme srednje kalibraže, tj. bolj izenačenega semena iz srednjega dela storža. Ker imamo precej mehanskih sejalc, bomo tako lažje izbrali odgovarjajoče krožnike, s primernimi odprtini in bolj natančno posejali. Zapomnimo si: PRAZNIH MEST NE SME BITI!

Za lažjo odločitev izbora hibridov za področje spodnje Savinjske doline, delamo že štiri leta makroposkuse, kjer med celo vegetacijo rastline opazujemo in opravimo jeseni še meritve pridelka. Hkrati upoštevamo tudi zbrane podatke poskusnih centrov Jable pri Domžalah in Rakičan pri Murski Soboti. Z oziroma na tako zbrane rezultate vam za letos priporočamo naslednje hibride za področje spodnje Savinjske doline: Glej tabelo na 7. strani.

Naročeni so vsi hibridi navedeni v izboru. Če slučajno kakšnega ni, pa pogledajte v sosednjo trgovino.

Na koncu pa bi radi opozorili še na regres, ki bo v letošnjem letu znašal 150,- din po kg semenske koruze. Uveljavili ga bodo lahko vsi, ki imajo za to leto sklenjene pogodbe za mleko, meso ali koruzo s TZO.

Ob koncu vam želimo, da si železno seme pravočasno nabavite, dobro in skrbno pripravite sejnalnico za setev, pazite na primerno pripravo setvenega sloja in ne sejete prehitro v mrzlo zemljo.

HMEZAD KZ Savinjska dolina
M. K.

V novem skladišču hitreje prevzemanje hmelja

Do konca aprila, najkasneje pa do nove hmeljske sezone, bodo v Hmezadovi delovni organizaciji Export-import zgradili skladišče za hmelj. Zaenkrat bodo dokončali le prvo fazo naložbe, vredne okoli 230 milijonov dinarjev. Že v novi hmeljski sezoni bodo lahko hmelj hitreje prevzemali in s tem dosegli boljšo kakovost, ker ga bodo prej predelali. Hkrati ne bodo več toliko vezani na tekočo odpremo hmelja, kajti z novim skladiščem se bodo povečali tudi manipulacijski prostori. Sedanji zadostujejo le za najnujnejše poslovanje, ker so sedanje predelovalne zmogljivosti narejene le za okoli 3500 ton, slovenska proizvodnja hmelja pa se je v zadnjih letih povečala na okoli 4500 ton hmelja.

Še boljša bo predelava in odprema predvsem za tuje tržišče, ko bodo zgradili drugo fazo skladišča in s tem tudi dokončali naložbo. Le-to za sedaj le še načrtujejo. V novem objektu bodo lahko delali bolj pravilne mešanice posameznih vrst iz različnih hmeljarskih področij. Proizvajalcem se tako obeta še kakovostnejše skladiščenje hmelja, katerega morajo nekateri zaradi prostorske stiske skladiščiti povsem neprimerno.

m. n.

Najnovejši razvoj kmetijske mehanizacije v Evropi in ZDA

Na letošnjem posvetovanju »Aktualni problemi kmetijske mehanizacije«, bilo je od 4. 2. do 7. 2. 1986 v Rovinju, je bil podan tudi eden od referatov o najnovejšem razvoju kmetijske mehanizacije v Evropi in ZDA. V nekaterih zelo razvitih državah je stagnacija ali zmanjševanje investicij za nabavo novih traktorjev, kombajnov. To je v glavnem rezultat nestabilne situacije v kmetijski proizvodnji, odnosno hiperprodukcije nekaterih kmetijskih proizvodov kot sta meso in mleko.

V celotni Evropi se še naprej posveča velika pozornost zmanjševanju v porabi tekočega goriva, kljub povečanju proizvodnje po enoti površine. Kljub skoraj vseskozi stabilnim cenam tekočih goriv se nadaljuje z intenzivnim iskanjem proizvodne energije v kmetijstvu, gozdarstvu in obliki bioplina, izkroščanju slame, koruznice in lesnim odpadkov v obliki toplotne

energije. Na drugi strani se posveča velika pozornost drugim virom energije, kot so solarna, energija vetra, geotermalne vode in podobno. Ponovno se posveča velika pozornost iskanju programov za zmanjševanje energije v delu raznih traktorskih agregatov, kombajnov, pri sušenju in skladiščenju kmetijskih pridelkov.

Velika pozornost se posveča praktični realizaciji raznih mer in metod za izboljšanje delovnih pogojev traktoristov in kombajnistov v prid večjemu udobju in realnosti. To se nanaša tudi na delavce v živilorejski proizvodnji, kjer so pogosto težki delovni pogoji. Nadaljujejo se procesi hitrejšega razvoja avtomatizacije in uvajanje elektronike.

Sodobna mehanizacija prinaša tudi druge koristi, kot so boljša kvaliteta pridelkov, manjša poraba pesticidov in mineralnih gnojil in povečanje proizvodnje.

Udeleženec

Ogromna škoda po lanskim zimskim pozebi

Zima 1984/85 je po izredno nizkih temperaturah in po času trajanja močno odstopala od dolgoletnih povprečij. Že po prvih ugotovitvah je bilo jasno, da je zima pustila velike posledice, saj so bili prizadeti obsežni pridelki vinogradov in sadovnjakov po Sloveniji. Škoda je vsestranska, saj gre za velik izpad pridelkov v 1985. letu. Pridelki bodo manjši tudi še v naslednjih letih. Iz občine Ormož in še nekaterih poročajo o delnem ali popolnem uničenju vinogradov, sadovnjakov in drevesnic.

Ta naravna katastrofa je močno okrnila vire za ustvarjanje dohodka. Zato je treba čimprej najti izhod in vrniti tem dejavnostim normalne pogoje za proizvodnjo. Za primer ogromne škode naj bo ocenjena skupna škoda v občini Ormož 1.618.166.000 din.

Da bodo prizadeti lahko koristili solidarnostna sredstva, pripravljajo

sanacijske programe. Do solidarnostnih sredstev bodo morali biti opravičeni vsi kmetovalci ne glede na sektor lastništva. Zakaj ni možno spremeniti sklepa republiškega izvršnega sveta?

Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je prizadejim 15. občinam poslal na štirih straneh usmeritve za uporabo republiških solidarnostnih sredstev za odpravo posledic pozebe v nasadih v letu 1985 in 10 obrazcev. Tako morajo izdelati investicijske programe za obnovo uničenih nasadov (vinogradi nad 90 %, v izjemnih primerih nad 75 %, in sadovnjaki nad 50 %) do 1. junija 1986. Programe sanacije za manj poškodovane nasade so prizadeti morali že oddati.

Za reševanje škode in sanacijo si morajo prizadevati tudi zavarovalnice, delovne organizacije in gospodarstvo nasploh, družbenopolitične skupnosti in drugi.

Se bo v skupno korist potrdila solidarnost tudi do kmeta? Vy

Sneg, ki je pričel padati v soboto 8. II. in je padal kar tri dni, je povzročal snežno odejo skoraj na 70 cm in povzročil predvsem komunalcem velike skrbi.

IZ OBČINSKE
LISTNICE

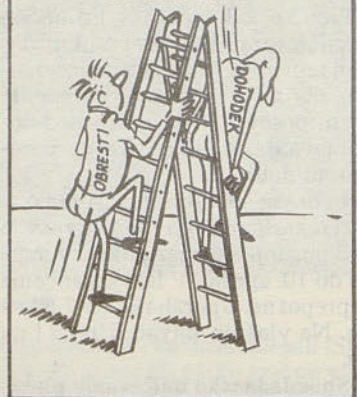
Opozorilo

Zaradi uničevanja in preprečitve širjenja prosene (koruzne) večje kot gospodarsko škodljive za hmelj in koruzo so pridelovalci koruze po odloku (Ur. list SRS št. 20/78) vsako leto dolžni do 30. marca pospraviti in uničiti, pokrmiti, podorati, kompostirati ali sežgati koruznico s polji ali spravljeno v odlagališčih (kupe, kozolci, ipd.). Ravno tako je potrebno do tega roka uničiti hmeljevino skupaj s štrclji.

Proti vsem tistim, ki tega opozorila ne bodo upoštevali, bo uveden kazenski postopek.

Kmetijska inšpekcija
SO Žalec

RESNIČNOST OB REALNIH
OBRESTIH

NI DENARJA ZA POSODOBITEV PROIZVODNJE

V Hmezadovi delovni organizaciji Vrtnarstvo Celje bodo letos ponudili potrošnikom okoli 200 tisoč lončnic, 500 tisoč cvetličnih sadik, 300 tisoč zelenjadnih in 120 tisoč rezanega cvetja. Tako bodo vse površine, ki jih imajo, najbolje izkoristili in kot je povedal direktor Ludvik Dermol, lahko povečajo proizvodnjo ene le na račun drugih dejavnosti. Večjih in hitrejših sprememb si ne obetajo še zaradi omejitve uvoza kakovostnih semen, sadik in čebulic. Program oživitve vrtnarske in zelenjadarske proizvodnje v Vrtnarstvu predvideva večjo proizvodnjo na danih površinah, vendar pa, kot pravi direktor, je bilo najlažje izboljšati proizvodnjo tam, kjer ni potrebno gmočnih sredstev. »Težje je tam, kjer bi bile potrebne nove naložbe. Svojega denarja nimamo, predvidevamo pa, da bomo tudi mi dobili kakšen dinar iz združenih sredstev Hmezada«, je povedal Ludvik Dermol.

(Nadaljevanje na 9. strani)

ŽAGAMO SI VEJO, NA KATERI SEDIMO

Prizadevanja za povečanje kmetijske proizvodnje so lani bolj kot kdaj prej ostala le prazne besede na papirju planskih aktov in resolucij. Tej, že vseskozi neakumulativni dejavnosti, so se na pleča obesile še visoke obresti na eni strani in na drugi predpisane cene, s katerimi bi vsaj nekoliko zaščitili standard ljudi. V Hmezadovi delovni organizaciji Kmetijstvo Žalec se je lani najbolj poslabšal položaj pri prireji mesa in mleka, čeprav so namolžli okoli 6 milijonov in 400 litrov mleka in povečali tudi prirejo pitancev.

Ob povečani proizvodnji in torej več dela bi morali po enostavni računici doseči tudi boljše finančne rezultate. Pa vendar še zdaleč ni tako. Povečana proizvodnja je prinesla samo večji znesek izgub, ki je bil lani že 161 milijonov dinarjev.

Po stroških sodeč prireja mleka ne bi bila več upravičena. S prodajno ceno lahko pokrijejo samo za okoli sedem dinarjev fiksnih stroškov, kar pa je le 42 odstotkov obresti.

Pri litru mleka so tako naredili kar 45 dinarjev izgube, čeprav so krmili molznice le s petino kupljene krme, osemdeset odstotkov pa so pridelali sami.

Čeprav niso začeli biti plat zvo- na šele včeraj, se kaj več od deklariranih podpor kmetijstvu še ni naredilo. Pri tem kmetijci zahtevajo le bolj enakopraven položaj pri pridobivanju dohodka, katerega bi dosegli z večjo proizvodnjo. V teh

cenovnih neskladjih pa se z večjo proizvodnjo večajo le rdeče številke.

V Kmetijstvu Žalec med drugim tudi resno razmišljajo, da bi za zmanjšanje izgub skrčili stalež govedi in to do takšne mere, da bi skoraj stoodstotno pokrili potrebe po krmi. Proizvodnja mleka in mesa v tej delovni organizaciji že leta ne zagotavlja več enostavne reprodukcije in izgube so pokrivali iz drugih dejavnosti, predvsem iz hmeljarske. Lani so se izgube tako povečale, da to zajeda že sam obstoj hmeljarstva. Kajti dinar iz te dejavnosti še že predolgo preliha.

Po drugi strani se kmetijstvo izčrpava na račun ostalih gospodarskih dejavnosti.

Zmanjšanje števila govedi prav gotovo ni rešitev, čeprav je zaenkrat ekonomsko. Toda mar je to potrebno? Potrebno zato, da si bomo čez nekaj let zopet postavljali na noge dejavnost, ki ji zdaj tako neusmiljeno rušimo temelje.

Srečko Čater, vodja farme v Podlogu je o prireji mleka povedal: Cene mleka so omejene in vsi mislijo, če bi se cena povečala, da bi to neposredno vplivalo na družbeni standard. Kar pa sploh ni res! Stroški elektrike, premoga, stanovanj so neprimerno večji. Na farmi smo letno večali proizvodnjo mle-

ka tudi za 200 litrov po kravi in smo delali izgubo. Proizvedemo okoli en odstotek mleka v republiki. Le-ta ni velik, vemo pa, kaj pomeni, če tega ni. Velika sramota je, da za mleko trošimo dragocene devize. Slovenija je na primer ponudila 10 milijonov litrov mleka tržnih viškov drugim republikam. Le-te so raje uvozile okoli 150 milijonov litrov mleka. Kakšno je naše kmetijstvo, pove še podatek, da 15 največjih vasi v Vojvodini nima niti ene krave. Pri takšem nerazumevanju naše družbe se bo vse, kar smo dolga leta gradili, pokvarilo in šlo v nič. Realna odkupna cena mleka bi bila tako za nas kot večino slovenskih proizvajalcev okoli 100 dinarjev. Pariteta bi morala biti soja: mleko ena proti ena. Poleg tega že ogrožamo normalen razvoj hmeljarske proizvodnje.

Marjana Matijec-Natek

Obvestilo

Zaradi preobremenjenosti strojepiske Milene Cencelj v splošnem oddelku SS SOZD Hmezad so Hmeljarja št. 2 odposlali naslovnikom: kmetom, hmeljarjem, poslovnim sodelavcem, upokojencem, štipendistom in vojakom šele 18. februarja.

Uredništvo se opravičuje.

Urednik

Ni denarja za posodobitev proizvodnje

(Nadaljevanje z 8. strani)

V vrtnarstvu Celje bodo za štiri hektarje povečali njivske površine na 30 hektarjev. Preuredili bodo drevesnico na Prešniku in uredili površine ob regulirani Savinji. Tako bodo letos pridelali okoli 400 ton zelenjave, od tega največ korenja, rdeče pese, peteršilja, pora, zelene, endivje, cvetače in rdečega zelja. Proizvodnja naj bi zadostila Merxovi prodajni mreži.

Z intenzivnejšim delom bodo postopoma povečali še program drevničarstva. Zaenkrat je možno povečanje le na račun zelenjadarstva. Namesto na devetih hektarjih bodo gojili okrasna drevesa na 12 hektarjih in to predvsem rastline, ki so primerne za javne nasade.

Kot je povedal Ludvik Dermol, stroški vzgoje pod zasteklenimi površinami stalno naraščajo in so se povečali za sto odstotkov. To proizvodnjo imajo na 11 hektarjih, ki je poleg Medloga še na Lavi, v Gaberju in na Čreti. Razen površin v Medlogu so vsi trije steklenjaki v slabem stanju in so potrebni obnove.

Za gojitev pod zasteklenimi površinami iščejo cenejše vire energije. V ta namen so izdelali oceno možnosti za izkoriščanje tople vode iz štorske železarne. Železar- na razpolaga z dovolj veliko količino vode z relativno visoko temperaturo. Ta toplotni vir bi v Vrtnarstvu lahko s pridom izkoristili za ogrevanje štiri hektarjev pokritih površin, le da bi za to potrebovali denar za novo naložbo.

mmn.

IZ MLEKARNE VEČ NOVIH IZDELKOV

(Nadaljevanje s 6. strani)

Predvidoma bodo letos dnevno predelali 150 tisoč litrov mleka, od teh pa bo le 60 tisoč litrov konzumnega, vse ostale količine bodo predelali v mlečne izdelke. Tako bodo povečali proizvodnjo sadnega jogurta za 46 odstotkov, skute za 60, masla za 45 in proizvodnjo šmarskih sirov za petino.

V drugi polovici januarja so predelali okoli 120 tisoč litrov mleka vključno s šmarsko sirarno, ki ga predela okoli 28 tisoč, kar je še v okvirih plana.

S prodajo pasteriziranega mleka imajo slabe finančne rezultate. Kot eden od izhodiščnih ukrepov v mlekar- ni je razširitev prodajnega programa. Z že omenjenimi šestde-

setimi odstotki predelave se bo Hmezadova mlekar- na že močno približala slovenski strukturi (ki je okoli 60 odstotkov vsega mleka).

S tem naj bi si tudi ponovno pridobili večji del tržišča, ki so ga zaradi slabega proizvodnega in prodajnega programa izgubljali.

Velik del prizadevanj za širši proizvodni program bo imela lastna razvojna služba, ki bo med drugim določala nove mlečne izdelke. V ta namen bodo tesneje sodelovali s Hmezadovo Čebelarsko zadrugo. Sad tega naj bi bili mlečni izdelki v kombinaciji medu in mleka.

Hkrati bodo bolje izkoristili prostore stare mlekarne, kjer bodo tudi prostori čebelarske zadruge, mlekarne in razvojne službe.

V mlekar- ni dnevno predelajo okoli 25 tisoč litrov mleka v sir edamec. Do konca leta predvidevajo, da bodo v mlekar- ni izdelali kar 625 ton tega okusnega sira, ki je po mnenju vodja sirarne Berislava Knežiča, med boljšimi tudi na jugoslovanskem tržišču.

IZBOLJŠATI KOLIČINO IN KAKOVOST ODKUPA

Dokaj pogumno so si v mlekar- ni zastavili tudi plan odkupa mleka. V mlekar- ni naj bi se letos zbralo kar 51 milijonov litrov, kar je osem odstotkov več kot lani. Dinamika rasti bi bila potemtakem celo višja od slovenskega povprečja. Z dnevnim odkupom 150 tisoč litrov bodo dosegli kar 95 odstotno izkoriščenost zmogljivosti.

Količinsko bodo povečali odkup z boljšim nagrajevanjem pospeševalcev, sovlagali bodo v specializirano mlečno proizvodnjo, nabavo mlekovita, močnih krmil in umetnih gnojil in ureditvijo novih zbiralnic in prog do njih.

Izboljšala naj bi se tudi kakovost mleka, ki je še vedno slaba. Zato so v Sloveniji pripravili nov način kontrole mleka po kvaliteti.

AVTOPARK JE POTREBEN OBNOVE

Kot ena izmed pomembnih nalog začasnega kolektivnega vodstva bo tudi obnova avtoparka. Avtopark se v zadnjih letih ni niti širil niti obnavljal. Gradnja novih proizvodnih prostorov in pomanjkanje denarja sta glavni vzrok za to. Tako je celotni voznik park v glavnem izrabljen. Celotna sedanja vrednost vozila znaša le 8.250 tisoč dinarjev, kar ni niti za nabavo enega novega vozila skupaj s cisterno za dovoz mleka. Zaradi številnih popravil se večajo transportni stroški, kar delno vpliva tudi na motnje pri dovozu in razvozu mleka. Zato bodo letos morali začeti z obnovo avtoparka. Seveda bo potrebna pomoč širše družbene skupnosti.

Marjana Matijec-Natek

NA OBISKU PRI ČEPURJEVIH

GOSPODAR IN GOSPODINJA HKRATI

Čemerno zimsko jutro je napovedovalo mračen in čemeran dan. Ob takšnih dneh človek nehoti postane prav tako kisel in ozlovoljen. Če pa se ob takšnih dneh odpravim še po dolini, da bi napisala reportažo, se iz tega obeta kaj malo kruha. Oglasila sem se pri Čepurjevih v Zgornjih Grušovljah pri Sempetru. Tam gospodari Milica Terglav, pomaga ji sin Ciril in tudi Lojze, ki je sicer zaposlen v celjskem Emu, po službi rad postori to in ono na kmetiji.

Velika poslopja Čepurovine so na videz samevala. Vse je dajalo vtis, kot da si hoče nabrati sape za novo garaško sezono, ki že potrkuje na vrata. Milica – gospodinja in gospodar hkrati – je brkljala po kuhinji in odkrito povedano, se ni nič razveselila, ko sem ji povedala po kaj sem prišla. Okrogel in dobrodušen obraz se ji je razpotegnil v premeten nasmeh, ko je rekla: »Bežite no, včasih mi gre na smeh, ko prebiram zapise o kakšnem zelo uspešnem kmetu, ki je zadovoljen, ki se mu vse kar samo smeji. Številke se obračajo in obračajo, na koncu pa tako vemo kaj ostane...« Stavka ni dokončala, sklepala pa sem, da misli, da kup denarja potem, ko pride do kmeta, ni več tako zajeten.

Že petintrideset let dela in gospodari pri Čepurjevih. Celo življenje je zapisala zemlji in ni je sile, da bi jo odtrgala od njene navezanosti na hmelj in travnike. Milica tega sicer ne prizna in zna reči na račun kmetijstva marsikatero pikro.

Kako je vezana na kmetijo, dokazuje njena stalna skrb, da bo delo steklo, da ne bodo v zamudi. Kot je povedala: »Kar iz tira me vrže, če vidim, da ne gre vse tako kot bi moralo. Najlepše bi bilo, če bi imela še veliko družino in bi zjutraj delo kar razdelila. Tako pa sva sama s Cirilom in delo lahko opravimo le na največjih njivah... Ja, pred leti je bilo vse drugače. Vsi otroci so bili še doma, pa mož je še bil.«

Vsaj še dvoje pridnih rok bi potrebovali pri Terglavovih, saj obdelati deset hektarjev zemlje ni mačji kašelj. Na njih raste skoraj dva in pol hektarja hmelja, hektar zelja, v hlevu pa stoji 28 glav govedi črno-bele pasme.

Le počasi sem izvlekla iz gospodarice, da je hlev nov. Na moja vprašanja je odgovarjala le z dobrodušnim smehom, oči so se ji zasvetile in že je zabelila v odgovor kakšno svojo domislico. Na vprašanje o pridelku hmelja je povedala: »Ne morem prehaliti, tako dober je bil« in pomenljivo dodala: saj menda vendar vem kakšen je lahko hmelj ob sušnih letih.

Pa tudi pri zelju ni vse tako kot bi moralo. Problem je dobiti dobro seme, je pripovedovala Milica, od

le-tega je odvisen tudi celoten pridelek. Jeseni je treba imeti srečo, da ga odkupi dober plačnik. Še sta se jezila Milica in Ciril. Na cene mleka, o katerih je Ciril rekel, da kmet dobi le tisto, ko so že vsi primaknili svoj lonček. Vsak liter mleka pa ima svoje stroške, je utemeljeval razglabljanje mladi Ciril. Kot bodočemu gospodarju mu ni žal znoja in tudi žuljavih rok. Mimogrede je povedal, da se je kot član aktiva mladih zadrušnikov udeležil republiškega tekmovanja v oranju na dravskem polju.

Starinska ura na steni je odbila že drugič in tako opozorila, da se je čas za klepet iztekel. Tako sem se od Milice in Cirila poslovila z občutkom, da tam živijo delovni gospodarji, ki pa o uspehih ne govore prav radi. Rajši o tistih stvareh, ki bi jih radi izboljšali.

Kaj se ve, mogoče pa je tudi kisel dan primaknil nekoliko negotovost...

Marjana Matijec-Natek

Zgodilo se je

pred 30 leti

»Mleko v Celju 35.– din.«

V Celju so z novim letom podražili mleko na 35.– din liter. Vzrok za to naj bi bil v manjšem odkupu in pa zato, ker morajo nekaj mleka uvažati iz Ptuja.

Večer, 15. 1. 1956

Sposoben krmar pluje tudi z raztrganimi jadri, pravi dober in star slovenski pregovor. No in ker le-ta še vedno velja, se je uresničil prav v hotelu Golding Rubin v Žalcu. Mesto direktorja hotela je prevzel prekaljen gostinec Stanislaw Grzina, ki si je nabiral izkušnje tudi v boljših ljubljanskih restavracijah. To pot je prevzel nič kaj hvaležno delovno mesto, kajti največji žalski gostinski objekt se še vedno otepa z izgubo. Novi direktor Stanislaw Grzina je prevzel vodstvo z namenom, da bo čimprej odpravil rdeče številke. O tem je tekla tudi beseda v našem pogovoru.

V delovni organizaciji ste začeli kot vodja restavracije Slovan na Vranskem. Kakšne izkušnje imate od tam?

Grzina: V restavraciji na Vranskem še večina prometa naredijo potniki avtobusov. Želeli smo, da bi se povečalo število gostov, ki se ne ustavljajo zgolj zato, da bi spili kavico in potešili lakoto s sendvičem. Torej, hoteli smo privabiti ljudi, ki pridejo z namenom, da bodo dobili pri nas to ali ono specialiteto. Tako smo začeli s programom raznih večerov kot so na primer večer lovskih jedi, žabarija in večer ribjih jedi. Hkrati smo se poizkušali z zahtevnejšo strežbo. To se je pokazalo kot dobro. V restavraciji na Vranskem so se potem ustavljali tudi poslovni ljudje. Omeniti moram še to, da je tam delovna zavest na visoki ravni, gostinci pridno delajo. Za vse, kar smo uvajali na novo, so se navdušili in pridno pomagali.

Poslovno leto je hotel zaključil z okoli šestdesetimi milijoni izgube. Kot eden izmed vzrokov je tudi premajhen delež domačih gostov. Kaj

IZBOLJŠATI RAVEN STORITEV V HOTELU

boste storili, da bodo v Golding Rubin začeli bolj prihajati tudi Žalčani?

Grzina: Prišel sem s trdnim namenom, da se bo hotel rešil izgube. Najprej smo začeli z notranjo organizacijo, med drugim smo poosttrili kontrolo poslovanja. Pristali smo, da bomo začasno delali tudi brez šefa kuhinje in tako v sodelovanju s kuharji sestavljamo jedilnike. V začetku februarja smo odprli Golding klub, ki smo ga preuredili iz prejšnjega disko kluba.

Povejte kaj več o tem?

S tem lokalom smo popestrili našo ponudbo. Hkrati imamo smotrnejšo delitev med žalskim in prebolskim hotelom. Tako se mlajša generacija lahko zabava v Preboldu, nekoliko starejša pa v Žalcu. V Golding klubu bomo imeli občasno tudi program. Gostom nudimo kuharske koktaile. To so hladni prigrizki, sestavljeni iz mesa in zelenjave. Kot se za nočni lokal spodobi, bomo postregli tudi z mešanimi pijačami. Glasba bo umirjena, vsak bo lahko slišal, kako prijetno melodijo za svoje uho.

Med velikimi nalogami, ki ste si jih zadali, je tudi, kako privabiti več domačinov v restavraciji?

Za to smo pripravili cel program prireditev. Med zanimivejšimi bo srečanje oziroma tekmovanje frizerskih delavnic Savinjske doline. Ta prireditev naj bi potekala najmanj tri sobote v marcu, obsegala naj bi tekmovalni del, nato pa še finale. Predvidevam, da se bo takrat zbralo več domačinov in takrat jih ne bomo razočarali niti s kakovostjo strežbe niti s pestrostjo ponudbe. Svetovanje prijateljev ali znancev je najboljša reklama za nas. Podobno prireditev bomo naredili še s cvetličarji. Zavedam se, da to še ni vse in da bomo domačega gosta pridobili le, če bodo naše storitve vseskozi ustrezale nivoju hotela.

Marjana Matijec-Natek

Agrina je s hitro delovno akcijo očistila poti in parkirišča.

PISAN ŠOPEK PESMI

Napisala, izbrala in pripravila ga je mlada pesnica iz tozda Tovarna krmil Žalec, Brigita Kotar. Že v osnovni šoli v Libojah je začela pisati pretežno prozo in sodelovala na številnih osnovnošolskih literarnih prireditvah in tekmovanjih v občini Žalec ter bila tudi večkrat nagrajena.

V gimnazijskih časih je pričela vedno česče izražati svoja čustva s poezijo. Na celjski gimnaziji je sodelovala pri glasilu Brstiči, sodelovala na literarnih večerih v občini Žalec in bila dvakrat nagrajena za poezijo. Pesmi objavlja v Mentorju – glasilu, ki ga izdaja ZKOS, in v Hmeljarju.

Brigita je mati dveh hčerk. O 8. marcu, dnevu žena, pa misli, »da vse bolj izgublja na prvotnem pomenu. Vedno znova sem na ta dan ganjena, ko mi hčerka pove kakšno na novo naučeno pesmico za 8. marec in mi podari cvetje.«

Želimo, da bi svojo liriko plodovito prenašala na papir in smejeje objavljala tudi po drugih glasilih.

Urednik

Padla sem v svet
kot deževna kaplja
na sivi asfalt
in se
še preden sem mogla
zaslutiti
tih odmev oddaljenih korakov
razbila
na tisoče kristalov
nenapisane pesmi.

TEBI
KI SE VSE BOLJ BOJIŠ
NOČI

Pranje in likanje,
kuhanje, cvrenje, pečenje,
pa veliko veliko pomivanja,
še v mislih ni zate počivanja.

So umiti otroci
in lepo počesani,
že sanje lovijo
v postelji sveže postlani.

Ura tiktaka.
Pritajena resnobnost mraka.
Samota je zopet v gosteh.
Mraz in praznina ždita v kosteh.

Hrepenenja je le še za ped,
a majceno okno pod stropom
z vsakim večerom bolj polno je
zvezd ...!

IZ TEBE VEJEJO

Te Tvoje
življenjske resnice
so kot jezeve ostre bodice,
še pes jih izpljune iz gobca
in niti Bogovi
ne najdejo robca
za moje grenke solzice.

Te Tvoje
življenjske resnice
so kot svetleče polnočne kresnice,
še lunina blede svečava
jih iz grmovja nad vodo prežene,
še moja pesem sanjava
postane prav smešna vsa in
majava.

Ta Tvoje
življenjske resnice
so kot leseni Bogovi
na križih pribite,
so kot strupeni koktelji
po prtihi svežih razlite.

Te Tvoje
življenjske resnice
so najpopolnejša modrost
so najbogatejša učenost
iz njih se je moč
živeti učiti.
Saj človek
te enostavno
mora ljubiti!

TUDI DANES SE NI ZGODIL ČUDEŽ.

Nisi potrkal
na vrata moje sobe,
nisi mi prinesel sonca
in pomladanskega cvetja.
Nisva se šla sprehajati
vzdolž srebrne reke.

Ne.
Tudi danes
se ni zgodil čudež.

Le drobna zvezda
vsa trudna
od dolgega čakanja
se je neslišno utrla.

Ne morem jim ubežati
zelenim mačjim očem
prežečim
iz poltreme včerajšnjega dne
in srebrihim pajčevinam
nad robovi sivga vsakdana.

Ne morem jim ubežati
lutkam iz pisanih cunj
in lepim princem
iz mesečnih noči
prastarih bajk.

Ne morem ubežati
samotni domačiji
in nad njo
temnim gozdovom
s soncem ujetim
med visoke vrhove smrek.

Moje poti

Kamorkoli že grem
povsod gre z mano
to isto sonce in dež
to isto nebo in nasmejani oblak

Le ponekod
rože z vetrom
onemijo

Ko se zaslišijo koraki

Prišel si z jutrom
in
tvoj nasmeh
se je kot sonce
razlil
v pomladni dan.

Besede so božale
in
smeh je bil
M l a d o s t

Le kdaj
si začel šteti leta

Se še spominjaš
noči
ko sta rjuha in blazina
dišali
po damilu
in lasje
po brezovem šamponu

Se še spominjaš
noči
ko je bilo nebo
polno
zlatih zvezd
in sobica
Dylanovih pesmi

Se še spominjaš
noči
ko sva bila zaljubljena
in
so bile sanje
resničnost

O ŠOPKU ROŽ NA DAN ŽENA

»Že kot deklica sem rada trgala rože po travniku in spletala v venčke in delala šopke«, mi je povedala Nada Zagoričnik, ki je vodja žalske cvetličarne Vrtnarstva Celje. In če je takrat pobirala spomladansko cvetje, da bi razveselila svojo mater, bo letos že enaindvajseto leto za praznik žensk delala podobno. Le s to razliko, da sedaj to počne v službi. Veselje in ljubezen do rož je ostalo enako, kar ji je pustilo svojevrsten pečat.

Ko sem jo obiskala, se je urno sukala na majhnih prostorih cvetličarne, za vsakega je hotela čimprej pripraviti šopek cvetja ali okrasiti darilo. Z dokajšnjo roko okusa je delala tako kot, da počne to zase. Za povrh je postregla še z zvrhano mero prijaznosti.

Ko se je gneča malo unesla, mi je Nada hitela pripovedovati:

»Veste, enkrat je toliko dela, da bi mi bili še dve roki premalo. Drugič pa samevamo in na prste preštejemo ljudi, ki pridejo čez dan.«

Tako je beseda nanese na njeno službovanje v Vrtnarstvu Celje. Kar enaindvajset let je članica njihovega kolektiva, v žalski cvetličarni pa trinajst let. Za menjavanje službe ji nikoli ni bilo. »Zadovoljna sem z delom«, pravi odločno Nada in bolj potihoma pristavi, da je včasih tudi hudo. Ko jo malo bolj čudno pogledam, mi takoj razloži: »Pred leti sem imela hudo alergijo, baje od škropiv. Takrat mi je grozilo, da bom morala menjati službo.« Na srečo je bolezen kar sama od sebe izginila.

Nada je že zopet dobila obisk. Ko je končala, je razložila: »V današnjih

časih lahko cvetličarji pustimo prosto pot domišljiji pri aranžiranju. Uporabljamo vse vrste trakcev, gob,

oblika se je menjala. Tako je delo bolj zanimivo. Kar pomislite, kako bi pogledali, če bi vam nekdo prinesel togo povezan šopek rož. Tako smo delali v prvih letih mojega dela. Dodali smo le kakšen svetleč trak. Po premisleku je dodala: »Tudi tukaj bi lahko govorila o modi.«

Praznik žena preživi Nada vsako leto z obilico dela v rokah. Takrat je, tako pravi Nada, prijetno. Le da je dovolj kakovostnega cvetja, ki gre v prodajo kot med. Praznik gleda moja sogovornica bolj s poslovnega stališča. Več prodajo, več denarja se steče v blagajno cvetličarne.

Nada si ni mogla kaj, da ne bi dodala še svojega mnenja:

»Mogoče je bil to praznik naših mater ...«, se je zasmejala. »Več je vredno spoštovanje doma, v službi. Tako je še preveč takšnih, ki mislijo, da se z enim dnevom lahko vse odkupi in nadomesti zamujeno.«

Marjana Matijec-Natek

IN MEMORIAM

Čeprav smo vedeli, da bo-
luje za zahrbtno boleznijo,
nas je presenetila vest o sm-
rti naše sodelavke

Rozike PODHRAŠKI,

od katere smo se 31. januarja
poslovlili na žalskem pokopa-
lišču.

Rojena je bila v Mali Gori.
V Savinjsko dolino je prišla
pred 26. leti. Tu si je z marlj-
vostjo ustvarila družino in
prijeten dom.

V našem kolektivu je bila
zaposlena od 29. 3. 1960. De-
lala je kot hmeljarka v PE
Roje. S svojim dolgoletnim in
prizadevnim delom je mnogo
prispevala za razvoj hmeljar-
stva v naši TOZD.

Vsi, ki smo sodelovali z njo,
se je bomo vedno spominjali,
mlajšim pa bo za vzgled požr-
tvovalnosti in pridnosti.

Sodelavci
TOZD Kmetijstvo
Petrovče

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše dra-
ge mame in stare mame

HELENE KRAJNC

se iskreno zahvaljujem OOS
DSSS SOZD, sodelavcem
DSSS SOZD in Interne ban-
ke in vsem ostalim prijate-
ljem, ki ste jo pospremili na
njeni zadnji poti, darovali
cvetje ter nam izrazili soža-
lje.

Marjana Ulaga in vsi njeni

ZAHVALA

Ob tragični izgubi dragega
sina in brata

Maksimiljana DREVA

iz Andraža nad Polzelo

se iskreno zahvaljujemo
vsem sosedom, znancem in
prijateljem za darovano cvet-
je in izraze sožalja. Posebna
hvala tovarišu Srečku Čatru,
govornikom za poslovlilne be-
sede, pevcem za zapete pes-
mi in duhovniku za opravljen
obred.

Žalujoci: mama, brat Šte-
fan, sestre Ivica in Jožica z
družino.

Spišivam gospod urednik.

*Prijetni presenečeni in peli vesela sem bile
Hmeljarje in katere prijatelje vaših le. Hvala.
"Želim vam tudi jaz zdrarja, neče in se naprej
lepe uspehe pripamim rem Hmeljarji".
Im leži upri kopitve sem v pismu prazila na
H.K. pa dostav listu, čeprav sem bila 16 let
kroperanka - hmeljarka in 17 let delarka kombinata,
in bila mi odprava. Upela sem, da pa tova dohla
na dom v Gornji, odjela sem se te 1961.
Naraduje sem ostala v miru, da mi, odslužen
tudi tukaj odpadem in tleba, da vab pride
na sladke pravljenje upri kopitve, če mi to nameni
urilo.*

*Takr se enkrat hvala
in lepe prazdrave*

Amica Breznik

v Lentovcu pri Škriči 1986

UPOKOJENCI!

**Če ne dobite Hmeljarja,
pišite uredništvu!**

19/1 1986

Se zgodi

Na vlaku med Celjem in Mariborom.
Iskala sem sedež in ga našla v kupeju,
v katerem je sedela le ena ženska. Pri-
sedla sem. Zapletli sva se v živahen po-
govor. Prijetna in zgovorna sopotnica
mi je povedala, da je iz okolice Niša, da
je medicinska sestra, da doma ni dobila
dela in je zato prišla v Slovenijo, da že
11 let dela v Kliničnem centru v Ljub-
ljani, da se pelje na obisk k prijateljici v
Maribor... Govorila je v trdi srbsčini.
Zato sem jo vprašala, kako to, saj je pri
nas že 11 let in ima kot medicinska sest-
ra veliko opravka z ljudmi.

Zdrznila se je, našobila ustnici in
vzvišeno odgovorila: »Me opšte ne in-
teresira!«

Nenavadno. Delovno mesto in plača
vas pa zanimata? sem jo vprašala.

Obrnila se je stran in me ni več pogle-
dala.

Veliko imam opravka z ljudmi in
vem, da so takšni primeri redki, da se
mnogi iz drugih republik trudijo in go-
vorijo slovensko tako lepo, da jih komaj
prepoznamo.

A. L.

Drugje bi bil drvar -
pri nas je kritik.

Suflerji na odru dostikrat rešijo po-
ložaj,
v življenju pa ga vedno pokvarijo.

Vsak narod ima tako vlado,
kakršno zasluži.

Kdor se šopiri najglasneje, je v
svojem srcu najponižnejši hlapec.

Kadar ti gre za nohte, takrat
te še pes ne povoha.

MOJ ATI

Moj ati dela v Strojni v Žalcu. Po
poklicu je strojni inženir. V Strojni
dela leto in pol. Delajo kmetijske
stroje in obiralne stroje za obiranje
hmelja. V službi je tehnični direktor
TOZD Proizvodnje kmetijske meha-
nizacije. Vodi proizvodnjo in stro-
kovne službe, daje jim potrebne na-
loge in jih kontrolira. Služba mu je
všeč. Dela od 6. ure do 14. ure, včasih
pa tudi malo dlje. Gre tudi na sejme
po Jugoslaviji in po drugih državah.
Predvsem si ogleda stroje.

Lea Robič, 4. a

Celje - skladišče
D-Per

70/1986

1119860722,3

COBISS

Marec

Če je suša že zeleno,
redko leto je plemeno.

Marec grmi, lakota beži.

Če na Gabrijela (24. III.) dan zmr-
zuje,
slana nič več ne škoduje.

Vsem gostinskim obratom na območju občine Žalec

Na podlagi 3. člena Pravilnika o načinu opravljanja stal-
nega veterinarsko-sanitarnega pregleda živali za zakol in
izdelkov živalskega izvora (Ur. l. SFRJ, št. 47/78 in 12/81),
je obvezen veterinarsko sanitarni pregled vseh prašičev,
katerih meso in mesni izdelki so namenjeni za javno po-
trošnjo, to je, da se nudijo gostilnam. Ob tem pregledu bo
veterinarski inšpektor vzel košček mesa (v velikosti škatle
vžigalic) za pregled na trihine.

Proti kršiteljem tega Pravilnika bo uveden upravno ka-
zenski postopek.

Veterinarski inšpektor
SO Žalec

MOJ OČI DELA V HMEZADU

Moj oči dela v Hmezadu že 13
let. Zadnja tri leta dela v Čebelar-
ski zadrugi. Hmezad povezuje če-
belarje širšega celjskega območja.
Osnovna dejavnost je lastna čebe-
larska proizvodnja. S 400 čebelni-
mi družinami proizvajajo med,
cvetni prah in druge proizvode. Za-
druga opravlja v okviru predelave
kuhanje voščin, izdeluje satnice,
embalira in prodaja med in cvetni

prah. Posebno priznana sta propo-
lis in biopol.

Klara Bukovnik, 4.a
Osnovna šola Peter Šprajc-Jur
Žalec

Kmečko prebivalstvo ZDA

Na kmetijah je v ZDA 1984. leta žive-
lo 5,75 milijona ljudi, 33 tisoč manj kot
1983. To pomeni, da je živelo na kmeti-
jah le 2,4 odstotka prebivalcev ZDA.
Od teh živi kar četrtina kmečkih družin
v siromaštvu. Samo polovica farmerjev
dela doma, ostali delajo drugod.

Najnovější podatki govore, da kmeč-
ka družina zasluži samo tri četrtine za-
sluška družine, ki ne živi na kmetih.

Hmeljar je začelo izdajati maja 1930. leta Hmeljarsko društvo za Slovenijo kot štirinajstrednik. Iz-
hajal je do okupacije aprila 1941. Januarja 1946 je začel svojo povojno poslanstvo kot glasilo Hme-
ljarske zadruge »Hmezad«. - Sedaj ga izdaja delavski svet SOZD Hmezad Žalec. - Ureja uredniški
odbor: Martina Krajnc, dipl. inž. agr., Metka Vočko, Miljeva Kač, dipl. inž. agr., Eva Orač, Slavko
Košenina, Ivan Vodlan, Milan Lešnik, Marta Smrdelj in Marija Kroflič. Predsednica uredniškega
odбора Metka Vočko. - Uredništvo: glavni in odgovorni urednik in lektor Vili Vybihal, inž. agr.,
urednica strokovne priloge za hmeljarstvo Miljeva Kač, dipl. inž. agr., novinarka Marjana Natek.
- Hmeljar izhaja enkrat mesečno v 5.500 izvodih. Tisk Aero Celje - TOZD Grafika. Oproščen je te-
meljnega prometnega davka na podlagi mnenja Sekretariata za informacije pri IS SR Slovenije. -
Uredništvo je v SOZD Hmezad, Ulica Žalskega tabora 1 v Žalcu, telefon (063) 714-141. Cena izvida
je 90.- din.

ZUPANEC JANEZ, dipl. ing. kem. tehnol.

DOLOČITEV KVALITETE POSUŠENEGA HMELJA S KEMIČNO ANALIZO

1 Uvod

Kemična sestava hmeljnega storžka se med sušenjem spremeni, zato ne more biti enaka sestavi, ki jo ima sveže obran storžek. Kakšne in kolikšne so te spremembe, je odvisno od pogojev sušenja, o katerih govorimo vselej, kadar se pogovarjamo o preveč posušenem hmelju. Že z opazovanjem storžka med sušenjem lahko ugotovimo nekatere spremembe. Na ta način še dandanes ugotavljamo, kdaj je hmelj zadosti suh. Prav tako lahko na podlagi barve storžka, barve lupulina in vonja preverjamo, če smo hmelj sušili dobro ali smo ga med sušenjem pokvarili. Vendar nam opazovanje lahko da le zelo grobo informacijo o kvaliteti hmelja. Za natančnejšo določitev kvalitete pa je treba hmelj kemično analizirati.

Največkrat izražamo kemično sestavo hmelja kot vsebnost alfa kislin. Res je, da so alfa kisline najpomembnejša sestavina hmelja, vendar niso edina komponenta, ki bi odločala o kvaliteti hmelja. Kemična sestava hmelja je zelo pestra, pri čemer so najpomembnejše smole in eterična olja. V smolah, kjer so alfa in beta kisline najpomembnejše, najdemo nekaj sto kemičnih spojin in prav tako jih okrog dvesto sestavlja eterično olje. Med sušenjem nastanejo spremembe v sestavi smol in eteričnega olja, zaradi oksidacijskih, hidrolitičnih, izomerizacijskih kemičnih procesov in zaradi izhlapevanja sestavin. Vsi ti procesi so odvisni od pogojev med sušenjem hmelja, predvsem od temperature zraka, pretoka zraka, vlage v zraku in od časa sušenja. Zaradi tega je nujno pri proučevanju procesa sušenja hmelja spremljati vpliv pogojev med sušenjem na kvaliteto hmelja z namenom, da bi dobili optimalno zvezo med kvaliteto hmelja, dinamiko sušilnega procesa in porabo energije pri sušenju. Spremljanje procesa sušenja hmelja na pilotni sušilnici pri stalno nadzorovanih pogojih je tesno povezano z ugotavljanjem kvalitete posušenega hmelja s kemično analizo. S primerjavo med pogoji sušenja in kvaliteto posušenega hmelja dobimo sliko o primernosti pogojev. Na osnovi teh primerjav lažje določimo tehnološke parametre za sušenje v praksi in kar je zelo pomembno, s kemično analizo ugotavljamo, kako dobro je bil hmelj posušen.

Enotna merila za različne hmeljne kultivarje veljajo samo glede uporabe istih analiznih postopkov, vemo pa, da se posamezni kultivarji med seboj zelo razlikujejo tako po sestavi smol, kakor tudi po sestavi eteričnih olj. Pri ugotavljanju kvalitete posušenega hmelja je poudarek na določevanju sestave smol in sestave eteričnega olja. To ni samo zaradi tega, ker so to najpomembnejše sestavine, te sestavine tudi doživljajo največjo spremembo med sušenjem. Pestrost sestave smol in olja predstavlja velike težave

ve pri ugotavljanju vpliva posameznih spojin na kvaliteto piva. Vendar se moramo zavedati, da je odgovorov na to vprašanje vsak dan več, zato bodo tudi kupci hmelja vsak dan zahtevnejši in bo potrebno s kemično analizo vse obširneje definirati kvaliteto hmelja.

2 Analizni postopki

Glede na pestro kemično sestavo hmeljevega storžka je bilo do danes vpeljanih veliko analiznih postopkov. Tokrat se bomo ustavili samo pri osnovnih in tistih, ki zadostujejo za določitev kvalitete posušenega hmelja oziroma za ugotavljanje ustreznosti pogojev med sušenjem hmelja.

2.1 Konduktometrična vrednost alfa kislin

To je analizni postopek, ki je v analitiki hmelja največ uporabljen. Osnova te metode je, da merimo spremembo prevodnosti raztopine smol v organskem topilu med obarjanjem alfa kislin s svinčnimi ioni. Ta postopek je zelo star in je doživel nekaj izpopolnitev, ki so doprinesle k njegovi natančnosti. Rezultat analize nam daje samo podatek o visoki ali nizki vsebnosti alfa kislin v vzorcu določenega kultivarja, ne nudi pa nam primerjave, ki bi nam povedala, kolikšen del alfa kislin smo med sušenjem izgubili.

2.2. Analiza smolnih frakcij po Wöllmerju

Tudi ta postopek je že zelo star in je prav tako bil nekajkrat izpopolnjen. Na osnovi topnosti sestavin hmeljnih smol v različnih organskih topilih dobimo naslednje frakcije: celokupne smole, mehke smole in trde smole. S konduktometrično določitvijo alfa kislin določimo še delež alfa kislin v mehkih smolah, preostali del mehkih smol je beta frakcija, ki jo v glavnem sestavljajo beta kisline. Ta analizni postopek je precej dolgotrajen, vendar nam nudi že boljšo informacijo o kvaliteti sušenja. Če namreč s to analizo določimo v sveže posušenem hmelju visok delež trdih smol, dobimo informacijo, da je med sušenjem potekala močna oksidacija alfa in beta kislin.

2.3 Spektrofotometrična določitev alfa in beta kislin

Sestavine hmeljnih smol v metanolni raztopini, predvsem pa alfa in beta kisline, zelo absorbirajo svetlobo v ultravijoličnem območju. To lastnost je izkoristil Alderton s sodelavci in leta 1954 objavil spektrofotometrično metodo. Vse hmeljne smole je z molekularno vakuumsko destilacijo ločil na alfa kisline, beta kisline in preostanek. Vsem trem frakcijam je določil specifične ekstrinkcijske koeficiente pri treh valovnih dolžinah in dobil matematično zvezo za

določitev količine alfa kislin in beta kislin v hmelju.

Za našo problematiko pa je pomembnejše, da lahko iz razmerja absorpcije svetlobe v raztopini pri valovni dolžini 275 nm in 325 nm določimo stopnjo oksidacije alfa in beta kislin, kar je zelo nazoren podatek izgub teh komponent med sušenjem. Na osnovi spektrofotometrične metode tudi lahko napovemo stopnjo oksidacije alfa in beta kislin po šestih mesecih – to je postopek določitve indeksa skladiščne obstojnosti.

2.4 Določitev količine eteričnih olj

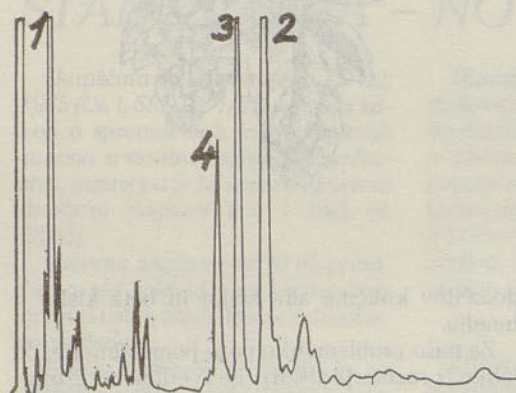
Količino eteričnega olja v hmelju, ki jo podajamo kot volumen (ml) olja v 100 g suhe snovi, določimo z destilacijo z vodno paro. Po mednarodni definiciji eterična olja sestavljajo vse tiste spojine, ki so topne v vodni pari. Tudi ta metoda je doživela mnogo sprememb in poskusov izboljšav, katerih cilj je bil zmanjšati izgube sestavin olja med obdelavo vzorca hmelja z vodno paro. Do sedaj smo govorili o analiznih metodah, s katerimi določimo izgube sestavin smol med sušenjem, predvsem alfa in beta kislin. Z določitvijo količine olja pa dobimo podatek o izgubi eteričnega olja med sušenjem. Določitev količine olja v hmelju je zelo dobro merilo za določitev izgub zaradi tega, ker lahko določimo količino olja tudi v zelenem hmelju in tako dobimo primerjavo med količinama olja pred sušenjem in po sušenju.

2.5 Določitev sestave olja s plinsko kromatografijo

Plinska kromatografija je najbolj razvita kromatografska metoda in spada k instrumentalnim metodam na najvišji ravni. Kot instrumentalna metoda na visoki ravni zahteva zelo drago aparaturo in veliko znanja o tej analizni tehniki. Plinsko kromatografsko ločevanje je tehnološki proces v miniaturni obliki na osnovi prenosa snovi. Princip ločitve je ta, da v plinskem toku skozi kromatografsko kolono ločimo mešanico hlapnih organskih spojin na posamezne komponente. Skozi kolono namreč potujejo posamezne komponente različno hitro zaradi razlik v kemičnih in fizikalnih lastnostih posameznih spojin (polarnost molekul, funkcionalne skupine v molekuli, prostorska zgradba molekul, parni tlak spojine, topnost v stacionarni fazi itd.). Kako uspešna bo ločitev mešanice spojin, je odvisno od izbire kolone (stacionarna faza v koloni, način polnjenja kolone), temperaturnih pogojev in pretoka plinske faze. Izbira prave kolone in ostalih pogojev zahteva od analitika veliko znanja.

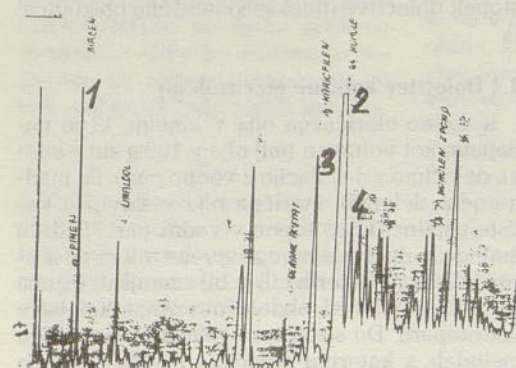
Prav v analitiki eteričnih olj se kaže uporabnost te analizne metode v vsej svoji veličini. Danes si težko predstavljamo analizo eteričnih olj, izločenih iz različnih rastlinskih materialov, brez uporabe plinskega kromatografa. Plinska kromatografija je novejša analizna tehnika, v uporabi je dobrih trideset let in v tem času je doživela silovit razvoj. Za primerjavo sta na sliki 1 in 2 kromatograma ločitve hmeljevega olja za klasični koloni (slika 1) in ločitve na novejši način, s kapilarno kolono (slika 2). Ne da bi bili

strokovnjaki za plinsko kromatografijo, lahko že na prvi pogled ugotovimo, da je na sliki 2 veliko več odklonov (v plinski kromatografiji vsak odklon imenujemo pik), torej smo s kapilarno

Kromatografska ločitev na klasični koloni; 1 – mircen, 2 – alfa humulen, 3 – beta kariofilen, 4 – farnesen

tehniko dosegli precej boljšo ločitev. Idealna ločitev v plinski kromatografiji je, da vsak pik sestavlja le ena spojina.

Kromatografska ločitev na kapilarni koloni; 1 – mircen, 2 – alfa humulen, 3 – beta kariofilen, 4 – farnesen

Med sušenjem hmelja izgubimo precej sestavin eteričnega olja hmelja, predvsem pa lahko hlapne spojine (estre, alkohole, ogljikovodike). Če pa so izgube večje, izgubimo tudi monoterpene in od teh največ mircena, ki je poleg alfa humulena, beta kariofilena in farnesena najbolj značilna sestavina hmeljevega eteričnega olja. Ker je mircen kemično zelo nestabilen, je spremljanje njegove količine v olju po sušenju zelo dobro merilo za kvaliteto poteka sušilnega procesa.

3 Nekaj primerjav rezultatov analiz

Izbrani primeri rezultatov so prikazani po istem vrstnem redu, kot so bili predstavljeni analizni postopki, ki se najpogosteje uporabljajo pri ocenjevanju kvalitete sušilnega procesa.

3.1 Konduktometrična vrednost alfa kislin

V tabeli ena so navedene konduktometrične vrednosti alfa kislin za savinjski golding. Vsi vzorci so bili analizirani takoj po obiranju hmelja, tako da so v neznatni meri nastopili oksidacijski procesi v hmelju med skladiščenjem.

Tabela 1: konduktometrična vrednost alfa kislin v savinjskem goldingu

vzorec SG	Konduktometrična vrednost alfa kislin (%)
1	5,3
2	4,7
3	4,3
4	3,9

Vrednosti v tabeli 1 kažejo, da so lahko razlike v vrednosti alfa kislin v posameznem kultivarju istega letnika lahko zelo velike. Vzrokov za tako razliko je več. V prvi vrsti je vsebnost alfa kislin odvisna od dozorelosti v času

obiranja hmelja, nadalje se lahko zmanjša količina alfa kislin med sušenjem in na koncu med nadaljno obdelavo hmelja po sušenju, predvsem v primeru, da smo hmelj preveč posušili, sveže posušenega nepravilno transportirali in s tem izgubili veliko lupulina. Posledica tega je seveda nižja vsebnost alfa kislin. Ne moremo pa na osnovi konduktometrične vrednosti alfa kislin soditi v pogojih med sušenjem hmelja.

3.2 Analiza smolnih frakcij po Wöllmerju

V tabeli 2 sta podana primera za kultivar atlas. Vzorca sta bila analizirana mesec dni po obiranju. Vzorec 1 je primer dobre sestave smol kultivarja atlas, medtem ko je bilo lahko v vzorcu 2 že po barvi storžka in lupulina moč ugotoviti, da je bil hmelj zelo slabo sušen.

Tabela 2: primerjava analiz po Wöllmerju

frakcije	1	2
celokupne smole (%)	18,8	18,4
mehke smole (%)	15,5	14,2
alfa kisline (%)	8,5	7,1
beta frakcije (%)	7,0	7,1
trde smole (%)	3,3	4,3

Oba vzorca vsebujeta približno enake količine smol. Ker je vzorec 2 med sušenjem izgubil alfa kisline, ima manjšo vsebnost mehkih smol (ki jo sestavljajo v glavnem alfa in beta kisline) in manjšo vsebnost alfa kislin. Pri tem ima seveda vzorec 2 zaradi oksidacije med sušenjem večjo vsebnost trdih smol. Na osnovi take primerjave rezultatov analiz pa že lahko sklepamo, da je bil vzorec 2 slabše sušen, čeprav je lahko nekaj razlike v sestavi frakcij zaradi različne dozorelosti.

3.3 Spektrofotometrična analiza

Za primerjavo so v tabeli 3 prikazani rezultati spektrofotometričnih določitev alfa in beta kislin in oksidacijskih indeksov za kultivar blisk. Vzorci so bili pobrani takoj po sušenju in skladiščeni 14 dni.

Tabela 3: spektrofotometrična določitev alfa in beta kislin in indeksa oksidacije

vzorec	alfa kisline (%)	beta kisline (%)	A_{275}/A_{325}
1	5,6	3,4	0,29
2	5,5	3,4	0,30
3	5,2	3,3	0,32
4	4,6	2,9	0,38

Vzorec 1 je bil posušen na pilotni sušilnici, temperatura zraka je bila 55 °C, pretok zraka pa 1000 m³/m²h. Vzorca 2 in 3 sta bila vzeta na terenu, temperatura zraka je bila 60 °C, pretok pa okrog 850 m³/m²h. Vzorec 4 je bil posušen na pilotni sušilnici, temperatura zraka je bila 65 °C, pretok pa 400 m³/m²h. Najmanjšo stopnjo oksidacije (A_{275}/A_{325}) kaže vzorec št. 1. Pri navedenih pogojih sušenja, ki si jih želimo v praksi, je oksidacija med sušenjem zelo majhna. Tudi vzorca 2 in 3, ki sta bila posušena v praksi, nista znatneje oksidirana. Večje vrednosti za indeks oksidacije so zato, ker je bila temperatura zraka med sušenjem nekoliko višja. Vzorec 4 je bil posušen na pilotni sušilnici namerno pri previsoki temperaturi zraka za tako majhen pretok. Rezultat takih pogojev je večja stopnja oksidacije, zato je indeks oksidacije precej višji. Hmeljni kultivarji se med seboj razlikujejo po sestavi, zato so indeksi oksidacije za vsak kultivar na začetku skladiščenja različni in znašajo od 0,2 do 0,35, kar je odvisno tudi od letine in dozorelosti. Ko med skladiščenjem hmelja nastopi oksidacija alfa in beta kislin, indeks oksidacije narašča. Če pa je med sušenjem potekala oksidacija, pa določimo že v sveže posušenem hmelju

visoke vrednosti za indeks oksidacije, kar nam kaže primer 4 v tabeli 3.

3.4 Količina eteričnega olja v hmelju

Med sušenjem hmelja izgubimo velike količine sestavin, ki so v eteričnem olju, v glavnem pa vse nizkomolekularne spojine. O izgubah sestavin olja začnemo govoriti šele takrat, ko izgubimo veliko težje hlapnih spojin, to je tistih, ki imajo vrelišče nad 120 °C. V tabeli 4 so prikazane količine olja za posamezne kultivarje in sicer so v prvi koloni maksimalne vsebnosti v zelenem hmelju, ki smo jih določili v letniku 1985, v drugi koloni so maksimalne vrednosti, ki smo jih določili pri analizi in v tretji koloni minimalne vrednosti, ki bi jih vzorec posušenega kultivarja še moral imeti.

Tabela 4: količina olja v posameznih kultivarjih

kultivar	zelen hmelj (ml/100 g)	makism. vrednost (ml/100 g)	minimalna vrednost (ml/100 g)
Savinjski golding	1,71	1,3	0,7
Aurora	3,80	1,7	0,9
atlas	3,57	1,9	0,9
buket	4,90	3,2	2,4

Primerjava omenjenih količin nam torej pove, da med sušenjem izgubimo najmanj eno tretjino olja, ki je bil v zelenem hmelju. Izguba med sušenjem je odvisna predvsem od temperature sušilnega zraka in od časa sušenja. To pomeni, da bodo izgube olja zelo velike, če bomo imeli visoko temperaturo in majhen pretok zraka. V tem primeru se bo hmelj precej segrel, a zaradi premajhnega pretoka zraka prepočasi sušil. To je zelo pogosta napaka v praksi, ko imamo premajhen pretok zraka, pa mislimo, da bomo s višjo temperaturo zraka problem rešili. Tabela 4 kaže, da izgubi Savinjski golding najmanj olja. Minimalne vrednosti so bile določene na osnovi sestave olja, določene s plinsko kromatografijo. Upoštevati je tudi treba, da je količina in sestava olja prav tako odvisna od dozorelosti in letine.

3.5 Določitev sestave s plinsko kromatografijo

Količino posamezne komponente v olju lahko izrazimo polkvantitativno, to je v odstotkih površine pika te komponente od celotne vsote površin vseh pikov, ali pa kvantitativno, to je kot absolutno količino neke komponente o olju. Ker o izgubah sestavin hmeljevega eteričnega olja začnemo govoriti pravzaprav šele takrat, ko začnemo izgubljati monoterpenne beta pinen, limonen in predvsem kemično zelo nestabilen mircen, je dober pokazatelj sestave po sušenju primerjava med površinami pikov glavnih sestavin: mircena, beta kariofilena in alfa humulena (glej kromatograma na sliki 1 in 2). V tabeli 5 so navedeni primeri za savinjski golding, aurora in buket.

Tabela 5: razmerja površin v svežih in posušenih vzorcih kultivarjev.

	savinjski golding		aurora		buket	
	nepos.	pos.	nepos.	pos.	nepos.	pos.
količina olja (ml/100 g)	1,63	1,02	2,43	1,3	4,90	2,45
mircen/alfa humulen	2,08	1,28	5,20	3,74	6,72	1,49
mircen/beta kariofilen	6,30	5,22	17,40	14,02	18,29	5,80

Od vseh treh kultivarjev je največ olja izgubil buket. Med sušenjem se razmerje med površinami pikov mircen-alfa humulen in mircen-beta kariofilen v odvisnosti od višine izgub olja zmanjšuje. V tabeli 5 so s sestavo in količino olja v zelenem hmelju primerjane sestave in količine olja v dobro posušeni vzorcih (slabši primer je le buket). V slabših primerih pa so navedena razmerja površin pikov po sušenju še nižja. Če hočemo na hitro oceniti kvaliteto olja po sušenju, zadostuje že podatek o relativnih odstotkih mircena v olju. Dobro posušeni kultivarji morajo vsebovati še naslednji delež mircena: savinjski golding nad 25 %, aurora nad 35 %, bobek in buket nad 45 % itd.

Nanizani primeri analiz posušeni kultivarjev imajo nekaj skupnega: pri natančni opredelitvi izgub sestavin smol in eteričnega olja nad sušenjem je potrebno upoštevati, da je sestava v količini smol, kakor tudi sestava in količina eteričnih olj, odvisna od dozorelosti kultivarja in od letine. Zaradi tega je nemogoče določiti natančne mejne vrednosti za posamezne količine, ker se te od leta do leta zelo spreminjajo. Kljub vsemu lahko postavimo neke spodnje vrednosti za posamezne količine (vsebnost alfa kislin, vsebnost trdih smol, indeks oksidacije, količina olja, delež mircena v olju). Če teh minimalnih vrednosti z analizo ne določimo, smo hmelj slabo sušili.

4 Povzetek

Jedro problema v procesu sušenja predstavlja ohranitev kvalitete hmelja. Med sušenjem hme-

lja se spremeni tako sestava smol kakor tudi sestava eteričnega olja. Obseg sprememb v kemični sestavi je odvisen od tehnoloških pogojev med sušenjem hmelja (temperatura zraka, vlaga v zraku, čas sušenja). Da bi definirali spremembe v kemični sestavi hmelja, je potrebno posušeni hmelj analizirati. Kemično analiziranje je zlasti neizbežno pri proučevanju vpliva tehnoloških parametrov na kvaliteto hmelja, katerega končni cilj je dobiti optimalno zvezo med kvaliteto hmelja, kinetiko sušenja in porabo energije. Na rezultatih primerjave med tehnološkimi parametri pri sušenju hmelja in kemično sestavo posušene hmelja temeljijo tudi navodila za sušenje v praksi, projektiranje in izboljšave sušilnih naprav. Prav tako so kemične analize zgovoren pokazatelj pogojev, pri katerih je bil hmelj posušen.

Analizne postopke bi lahko razdelili v dve skupini: eno skupino sestavljajo tisti postopki, ki so osnovni in so tukaj predstavljeni, v drugo skupino pa sodijo, specialnejši, katerih cilj je spremljati količine posebnih spojin v hmelju, na primer antioksidantov, ali pa spremljati količine razkrojnih produktov med sušenjem hmelja, na primer razkrojenih produktov beta kislin. Osnovne kemične analize predstavljajo: določitev konduktometrične vrednosti alfa kislin, določitev frakcij smol po Wöllmerju, spektrofotometrična določitev indeksa oksidacije, določitev količine olj in določitev sestave olj s plinsko kromatografijo. Ker se posamezni hmeljni kultivarji med seboj zelo razlikujejo po sestavi smol in sestavi eteričnega olja, je pri oceni vpliva po-

gojev sušenja na izgube nujno upoštevati to različnost in zato so primerjalne vrednosti za vsak kultivar različne. Poleg tega je potrebno upoštevati, da sestava smol in olja iz leta v leto niha in da je odvisna od dozorelosti kultivarja. Vse tem nihanjem navkljub pa ostajajo spodnje meje za vrednosti posameznih sestavin v hmelju, ki odločajo o kvaliteti sušenja hmelja. Med sušenjem se v vsakem primeru veliko bolj spremeni sestava eteričnega olja kot sestava smol. Zato je najboljši merilo vpliva pogojev sušenja na kvaliteto hmelja analiza eteričnega olja s plinsko kromatografijo. Od vseh sestavin hmeljevega eteričnega olja je delež acikličnega monoterpena mircena, ki je lažje hlapna in kemično slabo obstojna sestavina, najvažnejše merilo za sestavo olja v posušeni kultivarju. Minimalni delež te spojine v olju narašča s količino olja v kultivarju. Savinjski golding mora na primer po sušenju vsebovati najmanj 25 odstotkov mircena, medtem ko ga mora vsebovati buket, ki ima največ olja, še najmanj 45 odstotkov. Primerjave med količino in sestavo v zelenem hmelju in količino in sestavo olja s to minimalno dopustno vsebnostjo mircena so pokazale, da smo v tem primeru izgubili med sušenjem približno eno tretjino olja, kar je normalno. Prav tako je spremljanje sestave hmelja med skladiščenjem pokazalo, da je bil hmelj, ki je v olju vseboval delež mircena nad to spodnjo mejo, skladiščno bolj obstojen. To je vzrok, da proučevanje pogojev sušenja na kvaliteto hmelja s kemičnimi analizami, ki so bile predstavljene, v prvi vrsti sloni na analizi hmelja s plinsko kromatografijo.

Cvetka Mastnak-Čulk

HMELJ JE TUDI ZDRAVILNA RASTLINA

Hmelj je v Evropi stara kulturna rastlina, saj so jo v srednji Evropi gojili že v devetem stoletju. Pozneje, zlasti v 10. in 11. stoletju se je gojenje razširilo in v 12. stoletju je bilo že znano, da daje hmelj pijačam grenčico in obstojnost. Tako se je začela široka uporaba hmelja v pivovarstvu, ki prevladuje še danes. Manj poznana, vendar z daljšo zgodovino je uporaba hmelja v zdravilne namene. O hmelju je pisal arabski zdravnik Mesue že v 7. stoletju. Priporočan je hmeljev sirup za čiščenje krvi. Danes je njegov zdravilni učinek znanstveno dokazan, drogo hmelja pa vključujejo že številne farmakopeje po svetu.

Beseda hmelj ima isti koren v vseh staroslovanskih jezikih in izhaja iz staroslovanskega »chmeli«. Različna imena, ki jih ima rastlina širje po svetu kažejo na njene lastnosti. Latinsko ime vrste je sestavljeno iz besed HUMULUS in LUPULUS. Po mnenju nekaterih izhaja HUMULUS iz besede humus tj. bogata vlažna zemlja, kjer hmelj najbolje uspeva. Vrsto ime izvira iz besedice lupus, kar pomeni volk. Plinij je to razložil tako, da hmelj s svojim ovijanjem na druge rastline na tako prefinjen način zaduši njihovo rast kot volk ovco. Angleško ime hop izhaja iz anglosaksonske besede hoppen, kar pomeni vzpenjati se. Kitajci ga imenujejo li-ts'ao, ker je trta hmelja raskava in opraska kožo, če pride z njo v stik.

Hmelj raste divje ali ga gojijo v posameznih predelih z zmernem podnebjem Evrope, Azije in Severne Amerike. Razširjen in pogost je po vsej Sloveniji ter raste po senčnih gozdnih obronkih in z grmovjem odraslih vodnih bregovih. Danes se uporabljajo le gojene rastline, samorastle pa predstavljajo pomemben vir naravne genetske

variabilnosti, iz katere so vznikli mnogi kultivarji. Novi kultivarji hmelja, ki so jih žlahtnjitelji vzgojili tudi pri nas, imajo gospodarsko pomemben pridelek, pa tudi več kot desetkrat toliko grenčičnih smol kot divji hmelj. Seveda pa je tudi tehnologija pridelovanja usmerjena v to, da dobimo kvaliteten pridelek.

V zdravilne namene se uporabljajo storžki hmelja z lupulinom – Strobili lupuli et lupulinum. Lupulin je rumen prah, ki se nahaja v lupulinskih žlezah na bazi braktej. Drogo tj. v našem primeru zdrobljene storžke z lupulinom moramo shraniti v temnih, dobro zaprtih kozarcih, da ohranijo značilen vonj, barvo in okus.

Vonj daje drogi eterično olje, ki ga je od 0,3 pa celo do 4 %, odvisno od kultivarja in rastišča (zelo visok % eteričnega olja ima naš novi kultivar buket). Glavne komponente eteričnega olja so seskviterpen α -humulen, mircen, farnesen in β -kariofilen. Stara droga dobi neprijeten vonj pokvarjenega sira ali starega baldrijana zaradi sproščanja valerianske kisline. Druga pomembna učinkovina so grenčične smole, ki jih je v drogi 10–15 % in jih sestavljata dve grenki spojini humulon in lupulon. Poleg teh glavnih zdravilnih učinkovin so v drogi še flavonoidi, čreslovine in holin.

Eterično olje in grenčine so torej glavne sestavine hmelja, ki učinkujejo zdravilno. Eterično olje ima izrazito pomirjevalni učinek, medtem ko grenke snovi (amara) krepijo in poživljajo. Oba ta učinka se kombinirata v psihično izravnalno sredstvo, posebno pri tesnobah in notranji napetosti. Hmelj se zato v glavnem uporablja kot sredstvo, ki pomirja (sedativum) kot zdravilo za živce (nervine) in za dobro spanje (soporificum). Zaradi grenčin se uporablja tudi kot kre-

pilno sredstvo (tonicum), pri težavah v želodcu (stomachicum) ter za zbujanje apetita. Hmelju in še posebej lupulinu pripisujejo tudi poseben učinek na razdraženo spolno področje. Res dokazan ta učinek ni, verjetno je tu le pomirjevalen in uravnovešen učinek. Dokazano pa je, da hmelj vpliva na delovanje jajčnikov. Vzrok so hormonske snovi, ki ustrezajo estrogenom, hormonom jajčnika. Torej je hmelj primeren zlasti v meni, pri nemiru in razburjenosti. Najbolj pogosta je uporaba v obliki čaja ali alkoholnega ekstrakta, ponekod v svetu pa so v prodaji že izgotovljeni pripravki.

Na Kitajskem je hmelj cenjeno zdravilo pri živčni razdraženosti, glavobolu, nespečnosti, vnetju živcev, slabi prebavi in slabem apetitu. Najstarejši način uporabe, ki se je ponekod razširil tudi v naše kraje, so blazine napolnjene s hmeljem. Uporabljajo jih predvsem pri nespečnosti. Pri živčni razdraženosti, glavobolu pa tudi nespečnosti pijejo čaj, ki ga pripravljajo takó, da na skodelico vrele vode dajo eno čajno žličko droge hmelja. Ker je čaj zelo grenak, ga sladkajo z medom. Pijejo ga trikrat na dan in pred spanjem. Čaj je lahko zelo okusen in učinkovit, če je pomešan z drugimi zelišči, ki podobno učinkujejo npr. z baldrijanom ali meliso. Pri vnetju živcev na obrazu, rokah ali nogah uporabljajo vroče hmeljeve obkladke.

Hmelj je cenjena in široko uporabna zdravilna rastlina tudi drugod po svetu. Mnoge države med njimi tudi Anglija in ZDA so ga vključile v svoje farmakopeje. Mi ga iz te plati še premalo poznamo in cenimo, čeprav v današnjem času, ki je poln živčnih napetosti in razdraženosti, to ne bi bilo nikakor odveč.

Literatura:

M. Grieve: A Modern Herbal, Penguin Books, Harmondsworth, 1976, str. 411.

R. Lucas: Secrets of the Chinese Herbalists, 1977, str. 112 in 202.

R. F. Wiess: Sodobno zdravljenje z rastlinami, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1977, str. 62.

OBISKALI SVA AMERIŠKA HMEJARSKA PODROČJA

Gail B. Nickerson, Agricultural Chemistry Department vodi analitični raziskovalni laboratorij za kemijo hmelja. S Sam T. Likens-om sta izdelala že več metodik za določevanje kemične vrednosti moškega in ženskega hmelja. Laboratorij je bogato opremljen za najzahtevnejše analize. Laboratorij ima na razpolago hladilne in zmrzovalne komore za shranjevanje vzorcev. Povsod vgrajena klimatska naprava pa jim omogoča vzdrževanje kakršnekoli temperature; pomembno predvsem pri skladiščenju vzorcev za določevanje skladiščne obstojnosti. Pri vzorče-

nju pripravijo štiri vrečke: (pet storžkov) za določevanje alfa kislin, za skladiščno obstojnost, za ponovno analizo in eno za lupulin. Hranijo jih pri -4°C , za skladiščno obstojnost pa pri 20°C .

Pri analizah alfa kislin nastopa variabilnost $\pm 1\%$, pri cohumuloniu $\pm 3-4\%$ letno. Pri analizah moškega socvetja zelo skrbno pripravijo vzorec. Pazijo, da je socvetje brez primesi pecljev. Zberejo jih v papirnate vrečke, posušijo. Ko pripravljajo vzorec za analizo, posvečajo veliko pozornost pri izločevanju lupulinskih žlez. Ko

mešajo socvetje v vodi, upoštevajo, da se pri premočnem mešanju poškodujejo žleze, pri premlem (Gushing 6 %) pa se ne izločijo (Hase 4 %).

Poleg že znanih ugotovitev v zvezi s skladiščno obstojnostjo alfa kislin ugotavljajo, da je v procesu oksidacije velikega pomena količina beta-pinena v eteričnem olju. Z izolacijo endogenih inhibitorjev alfa-kislinske oksidaze (alpha-acid oxidase iz lupulina) so ugotovili, da so to polifenoli. Sklepajo, da je stopnja različnih polifenilov lahko pomemben faktor pri determinaciji aktivnosti alfa-oksidaze.

Pri analizah eteričnih olj za žlahtnjenje hmelja (»Aroma Type Hops«) na aromo, upoštevajo razmerje Humulen/Caryophyllene. Želijo razmerje okrog 3, ozirajo pa se še vedno tudi na količino mircena. Raziskujejo sestav piva, za pojasnilo pomena arome hmelja.

R.O. Hampton – Research Plant Pathologist nas je seznanil o kolekciji divje germplazme hmelja od leta 1981–1983. Hmelj so kolekcionir-

Hmeljišče v Oregonu

Ameriška farma

rali v sedmih državah: Montana, Utah, New Mexico, Nebraska, Missouri, Iowa in North Dakota. Kolekcija v Iowa State University Herbarium sugerira, da so se hmeljne rastline v USA močno razširile v letih 1910–1960. Ernest Small je določil severovzhodno Iowo kot izvirno področje za *H. lupulus* var. *pubescens*. Določil je po herbariju, ki je bil kasneje poškodovan in takšnega primera hmelja kasneje niso našli. Avtor meni, da verjetno klasifikacija Ernesta Small-a za *Humulus lupulus* ni pravilna, ker je delal na herbarijskem materialu, žal pa ni predlagal nove. Pri opisu rastlin omenja največ osem krpate liste. Ugotavlja, da je za ameriški divji

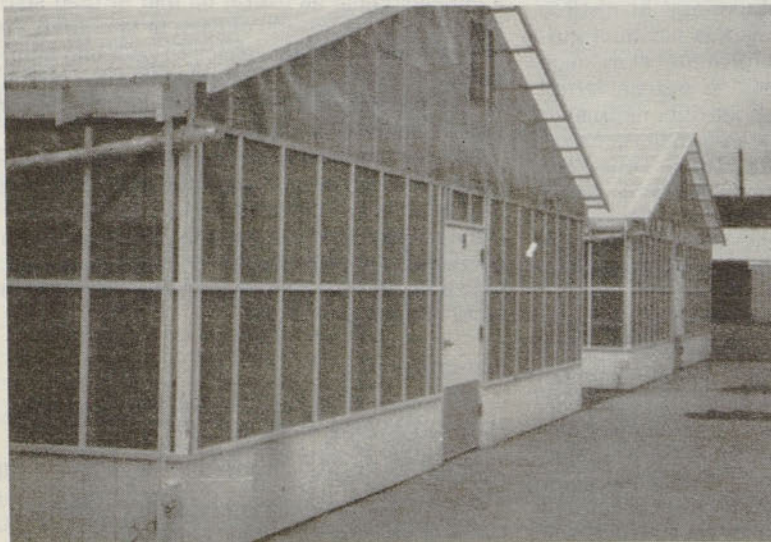
hmelj značilno malo alfa kislin od 2,0–3,2 %. Velik kvocient alfa/alfa + beta (0,50) in veliko cohumulona (nad 50 %).

Pokazal nama je virološki laboratorij, kjer identificirajo in purificirajo viruse. Na tem področju nastopa 5 najvažnejših virusov: PNRSV, AMV, HLY, HV – 24. Pokazal nama je tudi opremo za Elisa – test. Sami vzgajajo iz meristema in s pomočjo termoterapije virusov proste rastline. Ker se tu hmelj ne prideluje v zgoščenih nasadih, nimajo problemov niti z boleznimi, niti s škodljivci. Spomladi se pojavlja peronospora, ki jo uspešno zatremo z metoloksilom, ko njegovo delovanje preneha, nastopi sušno obdobje in

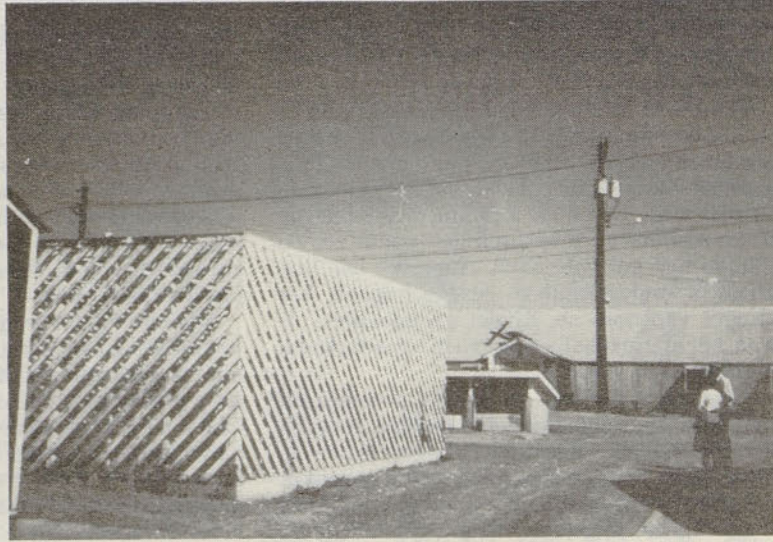
zatiranje ni več potrebno. Pepelasta plesen (*Spaerotheca humuli*) se zaradi nizke zračne vlage ne pojavlja. Uvelost, ki jo povzroča *Verticillium dahliae*, se pojavlja, vendar nimajo opravka z zelo virulentnim sojem. Na kultivarju Willamet smo opazile odebeltene trte in nekrotično prevajalno tkivo.

Zatiranje hmeljne uši (*Phorodon humuli*) ni problematično – še vedno uporabljajo diazinon. Prav tako ne predstavlja problema zatiranje hmeljne pršice (*Tetranychus urticae*).

(Nadaljevanje prihodnjič)

Genska banka

Letna hala za vzgajanje hmelja